

„ЗАСТАВА“ излази трајут
у недељу, средом, петком
и недељом.

Цена је на годину 12 ф. ор.
на по год. 6 ф. ор. на чет-
врт године 3 ф. ор. на месец 1
ф. ор. а вред за Аустрију,
а за Србију на годину 120
гроша на по год. 60, а на
четврт године 30, гроша.

ЗАСТАВА.

Огласи се рачунају по ко-
личини арота, које из гар-
монта заузимају, и за сваку
врсту плаћа се увек по 6
пов., за жиг увек по 30 н.
Дописи се шаљу уредниш-
тву, а предплата и огласи
администрацији „ЗАСТАВЕ“
у Нови Сад, у кући број 838.
код „златног једнорога.“

Број 69.

У Новоме Саду у среду 17. јуна 1870.

Год. V.

У Новом Саду 16. јуна.

Избори у земљски сабор, што се сада
обављају тамо у Цивилтави, не испадају нај-
боље по владу и њену тако звану „уставо-
верну“ страну. Још би овом приликом побе-
дили клерикалци у свези са народносног стран-
ком, да није у рукама „уставо-верних“ тако
грдан апарат за агитацију, који им сва сред-
ства у руке пружа. Тако су — ваљда слу-
чајно — најпре обављени избори у дољној
Аустрији, где влада највише присталаца броји.
Ту ће се најпре одлучити коло и дати знак
осталим земљама, како треба да бирају, јер
се рачунало на замућену ситуацију, која би
владу код не обавешћене светине имала да
помогне. Но не испале им како се надаше.
Уплив клерикалаца показао се свугде. У Мо-
равској је истина странка деклараната — на-
родњаци дакле — победу одржала и сада су
још два гласа више добили. У Штирској је
победио конзервативни елемент, у свези са
народном странком словенском; за то се опет
„уставо-верни“ вађају победи у Корушкој.
Према свему овоме можемо рећи: да се за-
става децембарске странке још једнако ваје,
ал' — жалостиво.

Из троједне краљевине прибележавамо, да
је усљед наименовања Михаљевића за надбис-
купа загребачког посланик Брдић спремио ин-
терпелацију на бана Рауха: Да ли је истина,
да је Мађар Михаљевић за надбискупа загребач-
ког наименован, и ако је тако, које кораке
мисли бан учинити, да осујети незаконито из-
ведени акт владин.

Справиште у Загребу 13. о. м. није могло
држати седницу што је мало чланова сабор-
ских присутни било, па се за то седница на
предлог председника у конференцију претворила.

„Нова сл. Преба“ посетила је чланак у-
спомену на дан битке код Солферина, која је
одржана 12. о. м. и завршије овако: „Ува-
луд би било, да се придвижује изасланицима
влада, које су се на бојном пољу сукобиле,
како ваља рат забацити. Ал' народима ћемо да
довикнемо; Учите се, да се рата глушавате!
Не рата сама по себи — јер тај може и ве-
лики и узвишен бити, кад се води у име ве-
лике мисли, кад народ устаје на свети бој за
своју слободу и у дивљем и убојном бесу
вирни угвештача из земље. Али онај рат, ког
дворњи и кабинети измеђ себе воде, онај рат,
који се подстиче, да се избегне унутарње не-
згоде, као што се вентил отвара, да се пара
пропусти. Кад се народи науче, да поњају тај
главни узрок већине ратова, онда ће ишче-
нути заблуда, да је права величина у војнич-
кој слави. Да та свест продре што више и
више у масу, да увиди, како су луде толике
људске жртве, које подносе на заповест сво-
јих власника, то је наша жеља на гробу оних
умрлих, који су данас пре једнајест година на
широком пољу код Солферина лежали.“

Ово навађамо, што има своје објективне
вредности, а прећутаемо здравце, које су
том приликом међу аустријском и талијанском
владом мењане, што нећемо да бунимо наш
свет таким демонстрацијама, за које не дајемо
ништа и која је светковина више удешена као
да покаже да имаде нешто у ствари од аустро-
француско-талијанске алијансије.

Плебицит у Француској, који је повољно
по Наполеона изпао, као да ће на њему са-
мом, да се освети. Принцеза куће орлеанске
поднесе кратку, достојанствену петицију закон-
телу, где ишту да се као прости француски
грађани поврате у своју отачину и траже
право, што им припада. Кад је Наполеон тако
сигуран у земљу, као што то по плебициту
изгледа, онда нема узрока, да одбије ту пети-
цију, а међу тим и он је био прогнан, па је
значајно што сада „Монитор универзел“ на-
вађа речи републиканца Луи Бланка, што их
је 1848. у корист повратка Бонапарте гово-
рио. Мука је дакле Наполеону испустити, а
још већа пустити Орлеанце у земљу.

Тако је исто и министарство у Францу-
ској насело са крстом почасне легије, што је
дало познатом реалистичном сликару Курбе-у,
због његове изложене слике; јер овај не теде
да га прими, што је не само добар сликар већ
и добар републиканец.

Са концилу у Риму имаде опет нешто ин-
тересантних вести. Вођа оне странке, која је
за непогрешивост папину, поднео је сабору
четир нова канона, по којима се на сваког

оног, који брани и нека права епископа поред
папних, анатема баца.

Краљица Изабела зафалила је писмено на
престолу шпанском. Има три копије од тог
писмена, једна је код Наполеона III. Ту се
она обвезује, да ће својевољно остати у про-
гонству, ако кортеси њеног сина Алфонза у
своја права за краља поставе.

13. о. м. одгођени су шпански кортеси
„31. октобра“. Дотле ће Прим тражити кан-
дидата за престо, оће ли сретан бити да га нађе и
ако га нађе оће ли га кортеси примити, то су пи-
тања, која ће будућност решити. Међу тим
су кортеси пре неколико дана у вакопу о из-
бору краља изрекли, да сваки кандидат мора
најмање 179 посланика имати за себе пре не
што помисли, да се на шпански престо поспе.
А баш пред што ће се одгођити кортеси, до-
вели су закон, по коме је одсад укнито ро-
пство по шпанским колонијама. Тај важан чин
има се приписати једном говору, што га је
честити Кастиелар држао.

Романско-србске општине.

Скоро ће се решавати на нашем сабору о
будућем јерархијском положају онога дела на-
шега народа, који је дана 11 (23) септ. 1865
год. бр. 455—1865. романској митрополији од-
носно романско-арадској дијецези незаконито
уступљен.

Нећу се упуштати у питање, које крив;
то је дело сабора и јерархије да извиди; само
ћу да наведем гола факта о тој ствари и шта
је до данас рађено у обзирu restitutionis in in-
tegrum темишварске епархије.

По прије, но што пођем ређати отвар,
нужно је знати, колико се чистих српских оп-
штина, колико мешовитих у обсегу, колико пак
мешовитих незаконито уступљених општина ван
обсега темишварске дијецезе налази.

Темишварска епархија има четири протје.

1. Темишварску са 16. чистих српских оп-
штина и броја српских душа по званичном по-
пису конзисторијалном за 1869. годину 13.763.

Мешовитог карактера 7. српских општина
и броја српских душа 4.104.

2. В. хикиндоку са 17. чистих српских оп-
штина и броја душа српских 64.262.

3. В. Бечкеречку са 14. чистих српских оп-
штина и броја српских душа 31.341.

Мешовитог карактера једном општином и
броја српских душа 488.

4. Арадску са 14 чистих српских општина
и броја српских душа 20.809.

Мешовитог карактера 4. општине и броја
српских душа 6.366.

Има дакле темишварска дијецеза сада фак-
тично у 61. српској општини чистог и 12. ме-
шовитим општинама свега српских душа по
званичном конзисторијалном попису за 1869.
годину 141.133.

Општине пак мешовитог карактера, које су
незаконито романској митрополији уступљене
1865 године јесу ове:

1. Стари Мајуреви	са 81	душ. српском.
2. Чернеџа'з	500	„ орпоки.
3. Сент-Андраш	100	„ „
4. Калача	50	„ „
5. Моноштор	368	„ „
6. Барачха'за	295	„ „
7. Берексов	100	„ „
8. Ерегџалва	28	„ „
9. Омор	30	„ „
10. Партош	34	„ „
11. Чебза	32	„ „
12. С. Михаљ	14	„ „
13. Липово	52	„ „
14. Кесинце	86	„ „
15. Мали С. Миклуш	18	„ „
16. Фишкит	32	„ „
17. Фиреџха'з	350	„ „
18. Бузад	226	„ „
19. Дубоки Надаш	14	„ „
20. Брестовац	32	„ „

Свега дакле има двадесет општина таконих
са 2942 српске душе по конзисторијалном по-
пису од 1836 године.

Дата из ближих времена немам при руди,
а од 1836. године за ото сам навео, што су
само те године потпуна.

Ово су дакле те општине мешовитог ка-
рактера, које су романској митрополији дана
11 (23) септем. 1868. год. бр. 455—1865. не-

законито уступљене и тиме интегритет српске
јерархије повређен.

Приметба: Овде је нехотице Ечка са свој
278 српских душа изостављена; дакле свега
имаде 21. такове општине.

Сада се на реду, да видимо, шта је епис-
копско-конзисторијална управа радила, када је
свој посао дана 22. нов. 1865 године радити
отпочела.

А да су — да се натраг повратим — спо-
менути општине романској митрополији дана
11 (23) септем. 1865 бр. 455—1865. заста
уступљене — ако прем тога акта при руди и
немам — ван сваке је сумње, када се сравни
„Postbüchel für die recommandirten Briefe für
das Jahr 1865. NE. 455—865. 23. September
1865“ са одговором романског владике на рекла-
мацију конзисторије од 12. јануара 1866 бр.
1 et 19. — 1860 и 3. фебруара 1866. бр.
61 (37) — 1866 учињену, у којем се споме-
нути романски владика на уступни акт од 11
(23) септем. 1865 год. бр. 455—1865 позива
као легалан.

Када је владика Нака крму епархије те-
мишварске у своје руке примио, прва му је
брига била, да незаконито уступљене општине
одма из прве седнице 22. новем. 1865 год. бр.
501 рекламује, позвавши окружне прете, да
своја извешћа у томе поднесу, је ли које по-
мешано место подпадо ма којим начином под
управу туђе јурисдикције и која су та места?

Ово напред изложивши нужно је ради бољег
оријентовања у овоме предмету да се у вре-
мену натраг повратим.

Када се романска митрополија почела кре-
ирати, односно романске епархије арондирати,
знати су том послу на путу општине мешо-
витог карактера стајале; нужно је дакле било
поставити начелна правила у обзиру тога.

Највиша кр. револуција од 24 децем. 1864
односно 8 јун. 1865. године постављајући у
обзиру тога начелна правила вели: у обсегу ро-
манске митрополије спада грчко-источна ер-
дељска дијецеза и све чисте романске парохи-
јалне општине православних дијецеза: темиш-
варске, вршачке и арадске; напротив све ме-
шовитог карактера општине темишварске, вр-
шачке и арадске дијецезе имају у доадањој
својој епархијалној свези све донде
заостати, док се неби у обзиру поделена
епархија по предложеним начелима карловачког
синода коначно расположење учинило. По овоме
дакле постављеном начелу имале би се арон-
дирати романске епархије односно предати
дана 11 (23) септем. 1865 под бр. 455—1865.
само чисто романске, не пак мешовитог карак-
тера општине темишварске дијецезе.

Почем су пак Срби односно Романи у ме-
шовитим општинама по изложеном начелу поде-
лења заостали у пређашњој епархијалној свези,
природна је ствар, да су тежили приљубити
се браћи својој једнокрвној; о' тога је о' по-
гледом на те природне тежње постојавша онда
кр. уз. дворска канцеларија 12. августа 1865
год. бр. 6973. наредила, да жупанијски од-
бори са утицајем дотичних епархијалних кон-
зисторија пријатељским путем жеље таконе на
чисто изведу; и у случају неуспеха, да се
странка иштућа развезу из досадање свезе своје
епархијалне на петиторно поље судског пута
упути; ерго изкључена из права поседа потра-
живање своје судским путем докаже.

Ово је постављено начело доцније било ме-
родавно и за незаконито уступљене општине
мешовитог карактера; и тако је напред изву-
чена даска поседа испод ногу српске јерархије
и стављена ван поседа уступним актом под бр.
455—1865 дана 11 (23) септем. 1865 године.

Ово напред изложивши идем даље.
Када је владикин божићни поздрав у Мо-
ноштору првога дана Божића 1865. године
народу прочитан — одкуда се то даје извести,
да је конзисторијална доцнија управа опо-
нуте уступљене општине све једнако као са-
ставне делове своје епархије односно српске
митрополије сматрала — и усљед тога читања
српски свештеник од стране Романа из прве
изјурен, што се усудио у цркви „вогласити“
име епископа Антонија, онда је управа кон-
зисторијална ван сваке сумње стављена била,
да је уступни акт под бр. 455—1865. ро-
манско-арадско конзисторија и извршила оку-
пирање — почем симболичне предаје никада
не беше —, и одма је 12. јан. 1866. год. бр.
1 et 19. — 1866. како Моноштор, тако и сва

остала места натраг рекламовала у смислу го-
ренаводених највиших кр. резолуција.

Дана 3. фебруара 1866. бр. 11. 1866.
повнови своју горњу рекламацију; али без у-
спеха; а када и друга појурница оста безу-
спешна уништи се у конзисторијалној седници
дана 25. фебруара 1866. год. бр. 11. — 1866.
свечано уступни акт под бр. 455. — 1865.
и молбено се обрати на српску патријаршију
ради заузимања restitutionis et integrum те-
мишварске дијецезе с обзиром на уступљене
мешовитог карактера општине код високих ди-
кастерија; шлода од овога заузимања до сада
не беше.

Докле је тим начином безуспешно делато
с једне стране, управа је конзисторијална гле-
дала међутим с друге стране позивајући се
на одлуку кр. уг. дворске канцеларије од 12.
августа 1865. бр. 6973. да како уступљене
Србе, тако и оне подпадајуће под управу ро-
манско-арадске епархије пријатељским путем
из незаконите свезе романске митрополије из-
чупа.

Тако је 6. јан. 1866. бр. 11. 1866. упо-
чело делање расправне комисије у обзиру Кесинаца,
20. фебр. 1866. бр. 11. 1866. — у обзиру Ечке,
18. марта 1866. бр. 88. Липова, 12. маја 1866.
бр. 11. 1866. Моноштора, 2. јунија 1866. број
11. 1866. Сент-Андраша и т. д. и т. д.

Резултат је овог комисионалног делања по-
ред све енергије и вештине конзисторијалних
изасланика остао готово јалов; два су главна
узрока тому била 1., што је заступништво ро-
манске јерархије ствар отезало онде, где је
романска јерархија у фактичном поседу била;
овако вели извешће архимандрита безданског
Теофана Живковића под бр. 245. — 1867;
други је пак узрок био са српске стране из
доле изложенога разлога.

Само је посао у Батањи са успехом кру-
нисан.

Када је видела конзисторијална управа, да
посао расправних комисија никако напред неиде,
и да никакова резултата од поднесене пред-
ставке српској патријаршији нема, дана 1.
јулија 1866 бр. 261—866 од постојавшег кр.
уг. намењеништва заште restitutionem in in-
tegrum своје дијецезе с погледом на незаконито
уступљене општине своје мешовитог карактера
предходно, па тек онда да се посао расправних
комисија предузме односно продужи; јер је
себи искуством то уверење прибавила, да је
врло мучан посао сузбијена на петиторно поље
ван поседа са успохом борити се; али ово
остаде без успеха, и српска је страна — ако
и очајна — свој посао марљиво одправљала.

Дана 24. септ. 1868 бр. 344, дана 6.
новем. 1868 бр. 391, дана 4. новем. 1869
бр. 11. 1869/1868/1869 и дана 12. фебруара 1870
бр. 106. 1870, искала је конзисторија темишварска
и опет restitutionem in integrum своје дијецезе
у горевложеном смислу.

На појурницу дана 26. марта 1870 год.
бр. 11. et 21. 1870 министарство је богочаст
и јавне настае дана 28. априла 1870 слично
одлучи постојавше кр. уг. дворске канцеларије
од 12. августа 1865 године решило, т. ј. најпре
да се пријатељски поравнање покуша и у
случају неуспеха странка иштућа развезу на
пут парнички упути.

Из овога досада изложенога реасумирам:
1. да су заста мешовитог карактера оп-
штине темишварске епархије у наточ највишим
кр. резолуцијама од 24. дек. 1864 и 8. јун.
1865 фактично — ако прем и незаконито
уступљене дана 11. (23) септ. 1865 бр. 455
1865 романској митрополији односно арадској
епархији;

2. да је тим незаконитим делом конзисто-
рија темишварска изгубила свој досадањи посед
и на мучно и готово безуспешно петиторно
поље сузбијена;

3. да је доцнија конзисторијална управа
сва могућа средства употребила, како би се
дијецеза с обзиром на споменуте уступљене
општине in integrum решитиговала;

4. да је резултат толиких рекламација,
представака и делања расправних комисија го-
дине 1870 онај, какав је био с почетком рада
од 22. нов. 1865 године;

5. да су административним путем сва сред-
ства испрљена;

6. да је хотимичну или нехотичну по-
грешку врло тешко исправити и

7. да влади неспада у дужност таково погрешке грубе поправљати.

Ово је укратко нацртано делање доцније епархијалне управе и резултат тога делања.

Отоич сам казао, да је било узрока и са стране српског заступништва по природи предмета нехитати делањем комисионалних распрана.

Као кључ поделења у мешовитим општинама положено је то начело од стране високога места, да се црквено-школско имање а proportione душа српских и романских има поделити, и та је околност главни фактор, што је покушавано поделење досада остало безуспешно; јер српско заступништво односно Срби на такво поделење из следећег разлога немогаху пристати:

Све су српске цркве у Угарској — са врло малим изузетком — ово приговорима својих општинских чланова, ово пак милостињом осталог српског народа подијуге.

Ови се приговори и милостиње ако и много пута знатно купице на табуку, намењивања дијемена нецрпавише се; јер у ово доба народност је тако рећи сасма непознат фактор био, или бар не у такој мери као данас, и када Срби дијаву и грађаху своје цркве, немогаху на то ни помислити, да ће они некада насрам Романа, које у своју јерархијну заједницу примише, бити принуђени доказивати право својине својих цркава, које својом муком и знојем, новцем и радом подигоше.

Наших је црква највише у другој половини прошлога и у почетку садањег столећа подијуга.

Па ако су староседиоци таквих мешовитих општина у апсолутној већини били Срби, онда је црква била српска, у противном пак случају романска; али овога задњег случаја небеше нигде, почем су српске насељене у Банату исконског сазима чисте биле, и Романи се тек доцније или појединце или у малим чопорцима приљубише српској јерархији, и то с' тога: да могу слободно своју вероисповест јавно исповедати, која је само Србима онда привилегијама гарантована била, никако пак Романима.

Дакле Романи пре подизања њихове романске митрополије могаху само под окриљем српских привилегија јавно и слободно своју вероисповест исповедати; дакле држава и њени органи владосе само, да српске јерархије односно Срба имаде, непознавајући никакве романске јерархије.

Исторична је истина, да Срби у мешовитим општинама испочетка у апсолутној већини бивши доцније бројно попустише; шта више имаде и таквих српских општина, које се доцније у романски живаљ прелише.

Уроке томе ређати овде неспада. — Да би дакле по горњем кључу поделење у мешовитим општинама за Србе штетно испати морало, позната је истина.

Постављена та норма поделења противсловима свима правним начелима цивилизованих држава: јер прво с' једне стране неодговара ни најмање правном поседу досадањем нашем; шта више, оптерећава Србе са дужности доказа, од којег би требало по здраву правној логици да су на основу свога посуда и својих привилегија ослобођени; с' друге пак стране иде у корист случајно поставшој романској већини, која ничим свој правни посед у стању доказати није, почем држава све до 1864. односно 1865 не познаваше никакве романске, али познаваше српске јерархије, — слѣдователно најмање или никаквог основа нема, да се српска јерархија из посуда свога правног избади.

Шта дакле оће Романи? Не само мртву но и живу српску цркву — будући српски нараштај у мешовитим општинама — хоће на своје романско дрво да накаламе. Quid nunc?

Да Сабор наш представку највишем месту ради restitutionis in integrum српске митрополије поднесе? Имам разлога посумњати се, да ће тај корак од успеха бити; јер:

1-во Највише место није дужно учињено наше погрешке бар гледом на уступљене мешовите општине поправљати, и

2-то Што је још једнога главног рукописљивог политичног разлога.

Сабор наш са нашом јерархијом треба ову ствар да узме у своје руке и свој закључак донесе: с' обзиром на то, што Срби Романи — који могаху до 1864. год. само под окриљем српске јерархије јавно и слободно своју вероисповест исповедати — у своју јерархијну заједницу примише, с' обзиром на то: Што доцније изступивши из свега наше јерархијне самосталност своје црквене управе с' порушењем српског јерархијног интегритета установише, с' обзиром на то: што су Срби у пркос права свога ово самовласним окупрањем, ово пак октројком владином без саслушања српског сабора из правног посуда мешовитих општина изгинути, с' обзиром на то: што Романи хоће не само мртву, но и живу српску цркву — будући наш нараштај у мешовитим општинама на своје романско дрво да накаламе: Да се restitution in integrum српске митрополије с' погледом на све општине мешовитог карактера у начелу изрече, даље; да Срби из

овију мешовити општине ма и без предходног поделења црквено-школског имања из свега романске митрополије изађу; потраживање пак Романа на српско-јерархијни фонд дотле да се не узме у обзир, докле сво црквено-школско имање тих мешовитих општина српској митрополији неуступе односно док се кључ поделења с' обзиром на правни досадањи посед српске јерархије на имање тих општина по праву и закону не направи.

Сада је питање, одакле ће се српски свештеници, одакле учитељи у томе случају у таквим општинама издржавати?

Има више извора.

1., са интересом онога капитала из српско-јерархијног фонда, што би имало припасти романској митрополији; ако ово не би доста било.

2., један део прихода манастирских уопштребити, што је с' тим лакше, што би се калуђери, — који и тако прихода из својих манастира вуку, за свештенике могли употребити; ако и ово не би доста било, да се

3., тас по свим српским општинама заведе, па ако и ово не би доста било, ето

5., неколико српских општина као: Кикинде, Сомбора, Новог Сада, В. Бечкерек, Брањина и других, нека одресе за сваку годину један део свог претичућег чистог прихода.

И тако би могли начинити фонд за припомоћ издржавања тих српских општина. — Држим, да је боље, да се један део мртвог капитала на умложене живог српског капитала обрати и тог сам тврдо уверена, да свесне српске општине неће ствар до тога довести, да један део своје једнокрвине браће без икакве помоћи романско море прогута!

Дмитар Бранковић,
адвокат.

Српски народни сабор.

27. седница 16. маја 1870. (по стенографији.)
(Почетак у 9^{1/2} часова пре подне.)
(Свршетак.)

Др. Суботић: Господо моја, ја ћу кратак бити, да би се дебата то пре свршила. Овде неможе бити питања о праву, јер то је решено; него овде је говор о томе, да сабор располаже приходима манастирских, које је такође већ решено, почем су манастирска добра као црквено народна добра већ у рескрипту означена; о том дакле престaje суд разговор (тако је). То се овде само због тога спомиње, да би се свака брига уклонила, да се зна, да сабор има право, да и приходима манастирским располаже, да би се тим свака самовоља искључила. (Гласају!)

Др. Максимовић: сл. саборе! Пошто сам ја тај исправак донео, да се узметне „манастирских и других“, то имам последњу реч у обзир исправке. Но будући, да је већ доста о тој говорено, зато нећу овде исправак епиграфски мотивовати. Да ова ствар није већ решена како са закључцима саборским од 1864. и 1865. тако и Г. чланком овога устројства, овда би било места говору г. арх. Анђелића; а овако све, што је он нарочито са правног гледишта навео, сматрам, да је post festum и да о том неможемо разговарати према би на то много приметити имали. Ја ћу само у том погледу разлоге извести, зашто је сматрам да је нужно, да овај исправак уђе унутра; разлог је тај што госп. калуђери никако неће да знаду, да су манастирска добра црквено народна добра. Кад ви дакле сумњате о том, ми ћемо сваком приликом да вам кажемо, да су манастирска добра, црквено народна добра и зато и овом приликом предлагем свој исправак (Гласају!)

Стануловић: Гос. др. Суботић рекао је, да је ово свршено; али ја држим, да располагање с' приходима није свршено, јер то улази у права манастирска. Ако се то прима госп. моја, да сабор располаже приходима манастирским, нећете да цели доћи, ако не буде споразумљења с' манастирима, само у споразумљењу може се како просветити тако и друге цели постићи. Међу тим ја се надам, да ће се ово јасно у штату изложити.

Др. Касаниновић: Овде је од стране г. Поповића, др. Суботића и др. Максимовића додирнуто само, да је, што се тиче права народног у погледу манастира, то већ решено. Ја ћу да се позовем на саборска закључења од 1864. и 1865. године која су краљевским рескриптом, од 10. августа 1868 потврђена. Тамо има параграф, који гласи: „манастирска добра и њихови приходи долазе под администрацију црквено-народних добара и фондова. Половина суштина, што претече преко годишњег расхода, долази у фонд манастирски. Куда ће и досадашња депозита припадати, а друга половина улази у школски или клирички фонд на просветне цели.“

Господо моја, ко ово прочита, мислим, да неможе посумњати о том, да има нар. сабор право располагати приходима манастирским, јер овде је то сабор већ решио. Ја мислим, да су и онда били представници и заступници манастира на сабору, и да су и они на то пристали, према ја на то њихово саизвољење неполажем велике важности. Ово, што сам у кратку навео, држим, да је довољно, да побије јуритична уствознавања г. арх. Анђелића, јер та његова учествовања све дотле немогу важити докле он не докаже, да краљевски рескрипт 10 августа 1868 г. правно неважи, а то му поред свег његовог јуритичног знања по моме мњењу неће за руком поћи. Ја дакле препоручујем поново свој исправак сл. сабору и молим да се усвоји.

Председник: Господо моја! овде је исправак гос. др. Касаниновића, после има два додатка: један г. арх. Стануловића, а други г. др. Максимовића. Пре свега морали би видети, да ли се исправак г. др. Касаниновића прима овако, као што је поднесен.

Др. Касаниновић: Ја имам приметити, да ја од моје стране усвајам исправак г. др. Максимовића, јер управо мора се у сагласије довести с' првом алинејом чланка првог.

Анђелић арх. сл. саборе! Пре него што би се гласање започело, ја изјављујем, да ја гласати немогу.

Др. Милетић: Били онда под председаром назати. Председник: Г. др. Касаниновић усваја додаток г. др. Максимовића; али ја мислим, да треба најпре о његовом исправку гласати.

Др. Суботић: С додатком, који је он прихватио. Председник: Дакле господо она, која пријмају исправак г. др. Касаниновића с' додатком г. др. Максимовића, а додаток је овај: „манастирских и других“, црквено народних добара“ и т. д. нека извоље устати. (Ови, осим двојице.) Дакле прима се исправак г. др. Касаниновића с' додатком г. др. Максимовића.

Иса Павловић: Ја мислим, пошто се ово скоро једногласно усвојило, да се каже: са свима гласовима, осим два.

Др. Касаниновић: Сад долази ова алинеја: „Сабор прегледа рачуне свију њему подручних заклада, народних фондова и црквено народних добара и издаје рачунодавцима одпустнице.“

Др. Максимовић: сл. саборе; Ја имам овде исправак, који гласи: да се између речи „фондова“ и „и пријено народних добара“ још дода „манастирских и других“; то је због конзевенције.

Др. Суботић: „Опустнице“, то значи одустити рачунодавце, а не оно, што овај исправак садржава; зато ја мислим, да би боље било, да се каже „исправница.“

Др. Касаниновић: Дакле редакција остаје, с' додатком г. др. Максимовића и г. др. Суботића, да се место „опустнице“ каже „исправница“ (прима се!)

Председник: Господо моја, прима ли се исправак г. др. Касаниновића с' додатком г. др. Максимовића (прима се!)

Др. Касаниновић: седма алинеја са исправка гласи: „Осим тога снада у делокруг сабора и све сво, што се на горепоменутим привилегијама оснива.“

Др. Мандић: Ја сам писмен исправак поднео, који гласи: да се к овој алинеји још ове речи додају: „Које (то јест привилегије) нису противне фундаменталној конституцији краљевине.“ Ако се пак ово не дода, онда нех се бар цитира чланак XXVII. од 1790—1791 године. Ја ћу бити слободан најпре поднети свој законски чланак, саопштити. Чланак XXVII. г. 1790—1791 гласи овако: Sua Regia apostolica Majestas sacratissima clementer annuere dignatur ut graeci ritus non uniti Regni Incolae in regno hoc jure civitatis donati, sublatis in contrarium sancitis legibus, in quantum haec ad graeci ritus non unitos se referunt, ad instar aliorum regnicolarum acquirendorum et possidendorum bonorum ac gendorum omnium officiorum in regno Hungariae et partibus adnexis sint.

Iuribus caeteroquin Regiae Majestatis circa negotia cleri, ecclesiae, religionis, ejus Exercitium plene ipsi liberum erit, fundationum, studiorum ac juvenitium educationis, non minus privilegiorum ipsorum, quae fundamentali Regnic constitutioni non adversantur, prouti Majestas sacratissima a gloriose memoriae majoribus accepit, ita eidem aeternae Majestati posso quoque in salvo relicta.

Неће бити малино, ако у највећој краткој напоменем, како је овај чланак закона постао.

Угарски сталени савезници на земљиним сабору 1790—1791. године предложили су њег. величаву краљу Леополду II. у погледу грчко несједњених слѣдећих законских нацрт.

„Грчко-несједњеним житељима даје се прво грађанско; слѣдователно ће они, као што с' другим житељима краљевине једно исто право уживају, такође једним и истим законима, диктацијама и властима подложни бити; у вршењу својих вероисповедних обреда несмеју ништа узнемиривати бити, него шта више имају се они у истима неприкраћено уздржати.“

Н. величавство пак предложи највишим решењем од 8. јануара 1791. слѣдеће превлачење поднесеног законског чланка:

„Н. величавство благоизвољело је најмилостивије дозволити, да исповедници гр. нес. вероизповедања, којима су дана грађанска права, докунућем закона супротстојећих, у краљевини и њезиним придруженим деловима способни буду за поседовање непокретности и обнављање свакога звања. Послови клира, цркве, вероизповедања, — који они у подној слободи извршивати могу — заклада, школа, и одгојивања младежи, не маће такође њихових привилегија, како је исте Н. величавство од највише својих прјесних предкова преузело, остају власти Н. величавства и надаље придружени.“

Сталени поднесоци од своје стране дана 26. јануара 1791. законски предлог са слѣдећом променом.

„Н. величавство дозволити, да житељи принадељених гр. нес. обреда, којима су у овој краљевини дана права грађанска, докунућем супротстојећих закона, у колико се ови односе на гр. нес. вероизповеднике, једнако с' другима житељима краљевине, у Угарској и њезиним придруженим деловима способни буду за стицање и поседовање непокретности као и за обнављање свакога звања.“

У осталом остају права његова величавства у погледу послова клира оне цркве, вероизповедања, — који они посе слободно извршивати буду могли, — заклада, школа и одгојења младежи, као и оних привилегија, уживања којих, они фактично стоје, како је исто његово величавство од највише својих прјесних предкова преузело, — његово величавство и надаље придружени.“

Али и овај законски предлог испустио највише санкције, јер је његово величавство ставило захтевање, да се упитни законски чланак или од речи до речи, како бијаше предложен по његов. величавству у законик уврсти, или пак из истота неспе извучети.

У представи од 5-ог марта 1791 изјавише сталени, да се клаузула, коју предложише: у живању у којих фактично стоје неизмениво остаје тамо, као да би се остале привилегије, које се непротивне конституцији, докунути имале, да су вољни и правни на њезино место поставити (субституирати) клаузулу: „quae constitutioni Regni non adversantur.“

Највише рјешење ипак од 8-ог марта 1791 захтеваше ограничење ове клаузуле с' речма: „fundamentalis Regni constitutioni non adversantur,“ те пошто су сталени ови модификацију попримили, створен бијаше зак. чланак XXVII од год. 1791 у оном садржају, којег сам на почетку напоменуо.

Из свега овога видиће славни сабор, да су наше привилегије од стране државе признате делуте, али са изричним клаузулом „које су фундаменталној конституцији краљевине нису противне.“ Пошто исправак др. Касаниновића жели, да се при одређењу делокруга сабора ирично и привилегије наше напомену, то ја мислим, да би такво одређење у устројству нашега сабора само онда признавају и одобрење државе надасти се могло, ако би то одређење такви изражај нашло, који би сваку сумњу одклонио, као да би ми желели нашим привилегијама други какав смисао дати, који се са законом неби слагао.

Зато сам слободан мој исправак, који сваку сумњу сасвим уклања, уважењу сл. сабора препоручити.

Сандић: сл. саборе! Ја нисам за исправак поштонавог г. др. Мандића из разлога, које сам имао част извести првом приликом, кад је о овом реч била. Ја и сад понављам, да ми чланке угарског сабора од 1790 г. и 1868 нисмо као Срби саборно приповали. Ми те законе, рекао сам, истина непротивимо и за нас важе, у колико смо грађани угарски, али ваља ми при то ипак с' добити, што г. др. Мандић исправак прера. г. др. Мандић и исправак: у колико нису — привилегије наше — противне државној фундаменталној конституцији. Ја велим на ово, док ми као народ у овој земљи стојимо на темељу наших привилегија, на темељу тога свога историјског права, да се нас ништа нећте та државна фундаментална конституција. По привилегијама нашим, ми би прво имали да се погодимо с' том „државном фундаменталној конституцијом“: наше би привилегије морале по оном најпре у законик угарском инкорпорирати бити. У осталом те наше привилегије нису ништа сметале државној конституцији, јер ми, дошавши амо год Чарнојевићем, живисмо сто година по њима, нестражећи чланка 1790 год. А на приговоре, да привилегије наше нису за развитак — ја одговарам, да ни у златној буци Андријиној нема спомена о ој оворности министарској и т. д. пак се ипак Мађари те старине привилегије своје државу. Привилегије наше — та рача contenta осигуравашу нам кардинално право, те смо као народ у земљи овој признати, и конститују, да е при преласку нашем амо доиста било уговором између народа и владара. Пре Чарнојевића нико било таквих, ал било је ипак привилегија, које досижу чак до краља Жигмунда. Рекао је др. Мандић, ако сам добро забележио, да Срби нису дојетивително уживали своје привилегије. Пре Чарнојевића јесте и вишег чег уживали у Угарској: Срби су били у великим зазнајама, ако је у том уживање; властела српска имала је своја права као и Угарска. Па и после Чарнојевића пасали су на та наша права и повластите, док није гроф Надажди предметно неказва два рескрипта и уишао се, да докаже, да су привилегије Српске важиле с' оном на оне Србе, што под Чарнојевићем дођоше, а што је после 12 година, након онолико ратова, народу т'шко било доказати. Нисам за исправак г. др. Мандића и с' тога, што ми треба баш на против, да конституцијом да доде, док с' угарским сабором или, по његовом исправку, с' том државном конституцијом“ правознаване уредбе о нашим привилегијама неуредиме. — да, оне нас као једног уговорача жељу, и по том рачуна тражили и од другог уговорача. Примиласи сабор исправак г. др. Мандића — сада прима и ту голему одговорност на себе: да је сам покренуо главно у привилегијама нашим.

А ја држим, да ми Срби неможемо примити на себе ту одговорност пред народом. Српски је народ против самовољне сведајког протестовао и до — и после 1790 год.; српски народ још није саборно признао члан закон. од 1868 год. — и ми треба као народ да при том оганењем све доде, док се као народ с' народом, у кога је данас сила и власт, т'ј. као сабор са сабором о том неспоразумије. С' тога ја пристајем уз исправак др. Касаниновића.

Др. Суботић: Ја мислим, да можемо примити исправак г. др. Мандића, и то у овој форми: да се на крају ове алинеје стави: „с' обзиром на 27. зак. чланак од 1790—1791 год.“ Др. Мандић: ја пристајем на то. Ово мислим, да се стави због тога што год владе и онако нема тугаљивост влада: зато да додамо ово, на ње се тим умирити.

Др. Милетић: сл. саборе! Ја од моје стране немогу то примити, јер невидим разлога, зашто да се прими. Што денуцијаци од владе плаћени влади достављају оно, што се овде кереди, а не оно, што се у истини ради, што дакле денуцијације праве, ја мислим, да ми нећемо на то важности предлагати. Веље је да изостане цела та алинеја, него да додамо ово, што г. Мандић предлага. Код Мађара нећа никакве разлике између закона; код њих су сви закони једнаки; ту нема гаранције, јер код њих су фундаментални и не фундаментални закони једнаки. Нећу да поричем, да су за нас државни закони у опште регулативни; само у колико се на нашу црквено-народну аутономију односе, ту имало и ми коју рећи; а овај чланак није био предметом дискусије наше, дага наједанпут усвојимо. Не треба ми сами себи, да стабло народних права наших и код нас подсецемо. Вршећи наша права нећемо устати, на бузу правити, него ћемо у згодне време глас свој подићи. Данас сутра ево провинцијализације се граница; браћа наше, која су у граници, имаће наслова на уставним правима троједне краљевине; али најбог би наслова браћа наша у граници имала с' ове стране Дунава, кад би ми сами на привилегије народне реагиривали, које нам гарантују магистрате народне. Наравно да сад у ово доба кад смо с' другим елементима измешани, неможемо у оном смислу народне магистрате захтевати као што је у привилегијама осигуравано; али ми ћемо захтевати нешто, што је основано на народној равноправности, и ако се то неприми у оној мери, у којој би требало, почем су Срби раштркани по Банату и Бачкој, као што важе неки лист српски, да ипак можемо захтевати, да карактер српски добију звање се жунације или дисптрикти, и то ћемо ми сабора тражити, ако не сад, а оно други пут, кад томе згодне време дође и кад они више поверења прима нама добију. — Они нисае услед оне денуцијације, да ми бог зна шта овде радимо, они треба да увиде, да нас требају задовољити и да се нећебају плашити онога, чим их њихови шпиони плаше. Ми толико тражимо, да и ми можемо нашег огњишта на свом земљишту имати. — Ја сам дакле за то, да пре изостане цела ова алинеја, него што се додаток г. Мандића примио; а у уводу је и онако споменуто закон и од 1790. и 1868 године; а овде само кажемо: „Осим тога снада у делокруг сабора и све оно, што се на горе поменутим привилегијама

оснива; а ми треба да реч имамо у том, шта је то, што се непротиви фундаменталној конституцији земљској и зато није нужно, да се позивамо овде на закон, у ком ми нисмо суглашљиви. Зашто да ми сами себи вежемо руке.

Кирјаковић: Сл. саборе! Ја сам на ову редакцију а нисам за то, да се позовемо на тај чланак 1790 год. јер тај чланак припознаје само привилегије у толико, у колико се фундаменталним законима државним непротиве. Други је разлог, који говори за то, да се ово изостави, тај што је 1861 год. сабор све одношаје наше решио; сад ако би се ми опет на тај 27. чланак од 1790. г. позивали, довели и у читање те закључке, као да смо 1868 г. закључили. — Мени се недопада овај израз „спада све оно“, и чини ми се, да се не слаже ово с достојанством српског народног сабора, као да несемемо, да кажемо, шта нам припада. Него ја бих казао: „осим тога спадају у делокруг сабора и друга народна и политична права, која се на горе поменути привилегијама оснивају“, јер овај генерални израз није достојан израз за нас, него да кажемо јасно, „сва друга народна и политична права“.

Кенгелац: Ја о самој ствари немам ништа приметити. него ћу само г. Суботињу малу недоследност напоменути. Ви г. браните државна земљска права, а црквена права нећете да браните. Стефановић прота: Сл. саборе! Ја бих предложио, да се ова алинеја сасвим изостави, као што је др. Милетић рекао; јер привилегије, што се цитирају, то су ствари тугаљиве; тим би прејудиковали закључцима од 1861. г. као што је г. Кирјаковић рекао; зато неби желио, да привилегије ту дођу. Али неби желио, да овај пасус или став остане због тога, што се каже: „и све оно, што се на горе поменути привилегијама оснива.“ Господо тамо има много уставова, што ми ни сами неможемо усвојити, а дали би тим повода, да влада мисли, да ми све ово тражимо, што тамо стоји. Да наведем један пример: у привилегијама од 1793. г. стоји: „Срби су од сваког пореза били дуго ослобођени: да ли се и то разуме у овим речима“ све оно, што се на привилегијама оснива.“ Даље од 20. августа 1791. год. стоји, да народ зависи од патријарха. Кад би овај став задржали, могло би се мислити, да ћемо се ми и у тако што мешати. Зато то ће боље бити, ако се овај став изостави, а нећемо доћи у сукоб са владом.

Беговић: Сл. саборе! Ја за исправак госп. др. Мандића немогу никак бити, а ни за мњење г. др. Суботиња, па ни за г. др. Милетића. Ја бих имао воље моје одбаци мњење. Са г. Мандићем не слажем се стога, што он наглашује звон, који ми нисмо радили, а који наше привилегије тако понижава, да би ми признали, да су делови наши примали писма и правила уговоре са владаоцима ондашњим, и да су ишли на то, да руже фундаменталне конституције, да убијају народе; а ми знамо, да с наше стране тако није било. Наше привилегије текле су баш управо кроз угарску канцеларију, и ми смо отворено радили до 1790. г. против Турака, а у прилог ових земља, које нису стрепиле од нас, него су нас радо гледале. Зато смо привилегије придржали у устројству сабора. Што г. др. Милетић каже, због денуцијација, што их влада неће није овде, да би ми требали, да испустимо овај цео исправак г. др. Касапиновића, ја господо тих денуцијација немам. Подлих душа свагда је било, које подла мисле и говоре; ми бих њих задовољили, кад би рекли да се приклонимо њима, да испустимо ово ваљда због тих денуцијација. Да ли их је било или није и да ли их угарска или друга која влада шиље, ја то немам и нећу да знам. Ја нисам створен нити рођен за то, да плетем бич за владу; јер ја знам, да Срби имају Милетића, и то је њима доста. — Дакле госп. моја, ја сам за то управо, да овај исправак остане овако, као што га је г. др. Касапиновић поднео, а без исправка г. др. Мандића, који подупише г. др. Суботића. Хоће ли влада да потврди или не, то је друго питање, ако непотврди, ми ћемо јој знати одговорити.

Др. Павловић: Сл. саборе! Ја ћу врло кратко бити. Овде су некоји рекли, да се ова алинеја изостави; али ја држим, да се то не може учинити, јер би делокруг сабора онда узак био. Али мени је и овај круг узак, јер ми осим привилегија имамо и других права. По том је сувише узак овај круг, који је овде наведен. Зато сам ја поднео исправак и молим нек се изнесе и прочита.

И. Павловић чита: „Осим тога спада у делокруг сабору вршење свијих ових права, која му припадају по гореизложеном на основу његових привилегија и аутономије.“

Др. Павловић: Ја желим, да се овај исправак узме у обзор због тога, што је овде круг раширен, јер ми имамо не само привилегије, већ по духу нових уставова још друга права.

Председник: Господо моја, овде се развила мњења: једни су за исправак г. др. Касапиновића; г. др. Мандић додеје нов исправак, а трећи опет предлажу да се изостави цела алинеја.

Живковић арх. Ја се не слажем са додатком г. Мандића, јер невидим разлога, зашто да се доде. Било би разлога, кад би у тексту стајало „in quantum“, али тамо стоји „quia“ — ту закон само признаје категорично, да те привилегије њему нису противне, кад би дакле стајало „in quantum“ онда би било разлога. А друго привилегије су целом српском народу дане, а цео народ нестоји у оној краљевини, коју г. др. Мандић мисли. (тачо је.)

Др. Суботић: Господо моја, ја судим овако: чланак 27. од 1790. спомиње се зато, да је тим актом мађарски народ прихватио оно, што је закључено ваш народни сабор. Ми смо казали, да морамо изложити, да сва права задржавамо; по томе овај пасус морамо задржати. Ми тим немоде на рушење фундаменталних конституција краљевине. — Пошто је више исправка стављено, то да би у времену нешто добили, ја одустајем од мог предлога и предлажем, да једногласно примимо редакцију, да покажемо, какво смо становиште заузели.

Др. Мандић: Госп. арх. Живковић примио би мој исправак, кад би место „quia“ долазило извајај „in quantum“. Ја држим, да је то свеједно, „quia“ зато сам употребљено, што то тако у закону стоји. — Ја сам тај исправак поднео са том намером, да — пошто наше привилегије осим црквених ствари нешто и себи имају, што се као политично сматра у себи имају, што се као политично сматра у себи може, — да се са оном клаузулом одбје сврати може, — да се са оном клаузулом одбје не ко сумњиче, — и савјешта нашег предлога не ко отеча. — у осталом мени је свеједно, или се та

клаузула навела од речи до речи, или се цитирао чланак 27. године 1790—1791.

Кирјаковић: Ја господо, нисам опет за додатак да се позивамо на закон. Тај закон се разуме по себи, јер смо се горе позивали на њега — И ја одустајем од мог предлога и пристајем уз редакцију.

Стефановић прота: Ја остајем при мом исправку, задовољаван се, што су већ привилегије уводу као основ узете, зато држим, да је изишао овај став.

Др. Павловић: Ја остајем при исправку, јер је сувише узак круг. Допуштам то, да се може у стилизацији изменити. Али кад се само на привилегије позовемо, то је сузак круг.

Др. Касапиновић: Сл. саборе! Врло се добро сећам дебате, која је у конференцији вођена о уводу и првом чланку. Са више је страна била реч о том, да назив, а и увод нестоји у сагласју са првим чланком. И код мене се усљед тих дебата појавила нека плашња, да ћемо тим, ако останемо при првом чланку, као што га је одбор предложио, где смо за основ узели српске привилегије, дати повода разном тумачењу. Да би се дакле означило, да орган наш има и другог делокруга, него што је овде по предлогу одборског означен, држао сам за дужност овај исправак додати. Г. прота Стефановићу одговарам, да никако неможемо без исправка остати, јер би тим велико право испустили. — Што се тиче исправка г. др. Мандића, њему имам то приметити, да је ово изјашњено, јер смо се у уводу на чланак 27. од 1790. већ позивали. Кад би смо цитирали оно што у том чланку стоји, онда би некако признали, да има привилегија, које су доста противне основној конституцији краљевине угарске; а ја држим, да их нема. — Господин Кирјаковић приметно је, да је ово нејасно. Ако је нешто нејасно, па то нејасно више брани наша крваво стечена права, онда сам за то, да остане нејасно. — Исправак г. др. Павловића говори о аутономији. Молим, како гласи његов исправак? (Иса Павловић чита исправак.) Ја не бих против тога ништа имао, кад би се исправак тај на то ограничио, али не знам, шта ће да каже овде та реч „аутономија“. Ја држим, да српски народ, као народ има право на аутономију баш на основу привилегија. Ја мислим, да тај исправак нема места. — Немогу усвојити дакле ни један исправак, него предлажем, да се овако прими, као што сам ја предложио.

Председник: Господо моја, ја мислим, да пре свега видимо, остале ли славни сабор при исправку овом, који је предложио г. др. Касапиновић, који остају, нек изволе остати. (Већина). Дакле већином гласова прима се исправак г. др. Касапиновића.

Др. Касапиновић: Последња алинеја мог исправка гласи: „по себи се разуме, да право врховног надзора, које њег. величанство уставним путем врши, остаје неповредљиво.“ Ја бих овде предложио, да изостане: „по себи се разуме, него да се каже „право врховног надзора, које њег. величанство уставним путем врши, остаје неповредљиво.“ (Прима се.)

Председник: Примили се ова алинеја? (Прима се.) — С овим, господо моја исприћен је чланак први устројства сабора. (звони). У понедељак господо моја, у девет сати, биће седница; а сад закључујем седницу. (живео!)

(Свршетак у 1¼ часа по подне).

28. седница 18. маја 1870. (По стенографији.) (почетак 9¼ часова пре подне.)

Председник: (живео!) звони: Отварај седницу господо моја. Молим белешкица, нек изволим прочитати записник последње седнице.

Др. Максимовић чита записник.

Председник: Имају господо примјечаније какво на записник?

Др. Мандић: Ја имам приметити на протокол. Тамо стоји, да је мој исправак гласио: да се изостави „с одобрењем државне власти.“ а мој исправак је био: „као и за подмирење саборских трошкова.“ да се изостави. Молим да се у том смислу протокол поправи.

Бранковић: Ја мислим, да је пре у записник стављено „администратор патријаршије.“ а сад стоји „архиепископата.“ Ја мислим, да би лепше било, да остане, као што је пре било.

Др. Максимовић: Досад је овако стајало.

Председник: Ако нема даље примједбе, записник се одостоверава.

Др. Касапиновић: Било је досад: „администратор митрополије и патријаршије српске.“

Др. Павловић: Молим, хоће ли се примати митрополије и патријаршије?

Председник: Има један поднесак предложити сл. сабору. Црквени одбор у Оредницима у Личкој регименти моли, да сабор потврди пароха Давида Будисављевића, кога је општина једногласно изабрала (петицијом одбору), записник ће водити данас г. др. Касапиновић, а имена говорника белешки г. др. Стевановић. — Имамо сл. сабор јавити, да сам госп. посланику Колаковићу дао допуст на 48. сахати, почињући од сутрашњег дана (узима се на знање). — Одговарајући на интерпелацију г. посланика Васе Ђурђевића, поднашам овде две представке, које је учитељско тело вел. гимназије новосадске патријарху Самуилу предложило, да их он сабору преда, али то неће учиниће, будући да се сабор разрешио у оно време, и тако ове две представке од којих прва о одношају професора према патронату и плати професора, а друга о патронату гимназије новосадске говори, мислим, да се школском одбору предаду.

Васа Ђурђевић: Сл. саборе! Ја сам са одговором њег. преузвишености сасвим задовољаван.

Председник: Ако имају господо још какове поднеске, нека их изволе јавити.

Др. Суботић: Част ми је поднети молбу вел. Радничке општине из Срема, којом моли, да би се постојећа плата његова свештеника у готовом новцу укинула и уређењем бира и штоле заменила (Дотацијом одбору.)

Стефановић прота: И ја имам један поднесак. Представка свештеника и учитеља науичке сатије у српско банатској укувнији и погледу унапређења прве и школе и побољшања стања свештеника и учитеља.

Председник: У колико се дотиче тиче, нек се преда дотацијом, а у колико се школе тиче, нек се преда школском одбору.

Медаковић: Сл. саборе! Ја имам молбеницу православне општине Штјикатке, којом моли, да би

се у истој општини у место филијала завела парохија III. класе (Дотацијом одбору.)

Председник: Ако немају господа ништа више, онда да се на дневни ред пређе.

Вујић Божидар: Ја имам једну интерпелацију. Ваша преузвишености сл. саборе! Ако се сме рећи, да се општим добром најбоље рукује, онда се то на наш народни фонд најбоље применити може. Из нашег нар. фонда, који има до три милиона форината, досад су највише туђинци користили; јер је управа нар. фондова сваком туђинцу пре послужити хтела, него нама. Да би се уверили о истини овога, треба да у акта управе тога фонда завримо, па ћемо се осведочити. 1863. године, кад је општа оскудност мах претела, принуђен је био наш народ по 50 и више на сто појединим новчарима на зајам плаћати; а зашто? зато што из нар. фонда није могао ништа у зајам добити. Истина у оно доба јако се тражио новац, и верујем, да у тај пар наш народни фонд није могао располагати са толико новаца, да је могао све послужити; али оно време, да је кашитал туђинца откао, то би зајста био у том положају, да би могао помоћи, и онда би најмање једанпроцент иметка сахрањили, да негде у руке туђинца. Даље нека браћа наша по крви и народности искала су зајам, од кога би ми велике користи имали; но поред свега тога, што ми је обећано, да ће добити, ипак добили нису. Нећу да се упуштам у узроке, тога, на што нису добили, јер би можда до жалосног резултата дошао. Да смо из нашег нар. фонда најмање досад моралне користи имали, и да је дужност на материјалу помоћ његову прећи, то се у том састоји, многи туђинци са каматом и то са већом свотом данас у рехтанцији стоје, и кад плаћају, онда неплаћају камату на камату; а то је противно народној привреди. С тога сам слободан овде писмену интерпелацију поднети.

Др. Касапиновић чита интерпелацију: „Има ли знања ваша преузвишености о томе, да многа рехтанција од камата код народних фондова постоји и кад се ова полага — плаћа — то дотични камату на камату неплаћају, зашто и због којег узрока ову не плаћају?“

Председник: Господо моја, ја ћу искати од администрације фондова извештај и поднећу га сл. сабору.

Др. Милетић: Сл. саборе! Ја мислим, да ће ова ствар већ доћи у прегрес, кад одбор онај, који ће бити изаслани, да извештај донесе о фондовима и предлог стави. Овај одбор још није установљен, него ће одбор за прешне ствари то за који кад реферирати, и он ће то предузети. Дакле није нужно, да се преко асистената обраћамо; то ће доћи. Асистенти ће бити дужни, да изјаснење даду. Ја држим, да се преко ове интерпелације може прећи тим, да ће та ствар и овако доћи на дневни ред.

Др. Павловић: Онда би добро било, да се та интерпелација томе одбору преда.

Председник: На интерпелацију се мора нешто одговорити. Ја ћу изискати изјаснење од администрације фондова и предложити му и онда, да се изјаснење на одбор онај упути, који ће се имати установити (добро је). — Сад се превази на дневни ред.

Др. Милетић: Сад долазимо на други чланак устројства сабора, који овако гласи:

„Овај сабор састоји се из личних и изабраних чланова.“

Лични су чланови они, који по свом достојанству у смислу овога устројства имају у сабору места и гласа.

Изабрани чланови сабора они су, које је народ у смислу и на темељу овога устројства и изборног реда за своје заступнике на сабору изабере.“ Ја од своје стране не налазим за нужно, да о том више говорим, него што сам у опште рекао. Нека изволе г. чланови изјаснити се. Толико ћу само додати, да је било разговора, да се неки формални исправци учине, да се у другој алинеји испусти „и на темељу“; даље да се каже: „и по пропису изборног реда.“ То је све, што је у конференцијама исправљано. Било је, истина, разговора, да се каже, који народ; али могло би се мислити, да се народ у ужем смислу мисли; али мислим, да овде може остати „народ“, јер у том се и само свештенство разумева.

Ристић: Ја имам једну примједбу учинити, која у форму ствари засепа. По мом немеродавном мњењу могла би се друга и трећа алинеја изоставити. Овде се покушава нека дефиниција дати, али испада наопако. С тим, што чланак 3. опредељава, који су лични чланови, зна се, да су сви други изабрани чланови. Дакле друга и трећа алинеја, да се изостави, јер с тим је ствар тако објасњена, да је излишна 2 и 3. алинеја.

Др. Касапиновић: Молим писмен исправак по послонику.

Др. Павловић: Ја ћу приметити, да је напред казано, који су лични чланови с тога, што хоћемо да знамо, зашто су лични чланови.

Др. Милетић: Ја мислим, да редакција, може остати, јер друга алинеја казује основ, по ком су епископи лични чланови сабора. Можда би 3. алинеја могла изоставити, али мислим, да и то нешкоди, ако унутра уђе, јер кад се каже, који су по достојанству лични чланови, онда треба да се каже, који народ миље. Ово, дакле несмета, него више објасњује ствар.

Грујић: Ја би предложио, да се место речи „изабраних“ рекне „изборних“.

Др. Суботић: После известитеља неможе нико говорити (жагор)

Др. Милетић: Ја од моје стране пристајем, да се каже „изборних“, онда овај се чланак с овом изменом и с онима, које сам ја напред споменуо, овако гласи (чита га).

Председник: Примам се овај чланак у овом смислу, како је прочитан (прима се).

Др. Милетић: Чланак III. „Лични су чланови сабора архиепископ карловачки, митрополит и патријарх и дијецезани владике“ или „епископи“ (прима се).

Председник: Прими ли се овај чланак? (прима се).

Др. Милетић: Чланак IV. „Изабраних чланова има сабор 75, и то 25 од свештеничког, а 50 од световног реда.“ Овде и вота одборске мањине имам пријавити. Одборска мањина, у којој су Милетић,

Милосављевић, Кирјаковић и Секулић, предлаже: да у место 25 буде 20 заступника од свештеничког реда, и додаје, да се школама даде 5 гласова. — Ради објасњења рећи ћу неколико речи о томе. Истина било их је, који су предлагали, да не буде ни 25 ни 20, него у опште 75, па народ да бира без разлике; незнам, хоће ли неког прихватиати то. Ја овде само морам напоменути неколико речи о том, који су разлози водили већину, а после, који су водили мањину. Већина је имала пред очима то, да се задржи стари обичај, који је досад постојао, да се свештенству да једна трећина гласова и то без разлике клира да бирају. Они су опортунитет тој имали пред очима, да се задржи број. — Мањина је такође хтела, да се неки број одреди, али немора бити 25, јер тим би се сталешно заступство и пропорција задржала. Мањина мисли, да се не може узети, да је свештенство неки сталеш. Особено заступство неможе бити, јер ако ће 50 бити без разлике грађанства, онда би и свештенство могло половину искати, да се број њихов на 50 умножи. Али ако би остао, да само пропорцију имају, и онда би остао неки сталешки размер; али мањина каже, да овај сабор није сталешки, јер предмет, о којима сабор расправља, понавнише су помешане природе, и више на световни ред спадају и немају особитог професионалног заступства. Тако и овде неби никаква узрока било, да свештенство тражи сталешко заступство, и то тим мање, да се особито у овом прелазном стању не каже, да ми на сталешком принципу сабор организујемо; да се не може рећи у глумим саборима, који ће се на овом темељу организовати, да смо узели свештенство, као сталешко, него као стручњак. Што се тиче како оне башњих црквених, тако и школских ствари, мислим, да им ваља ујачити неки број, као што и у другим земљама бива; н. пр. у Србији речено је, да једна четвртина од ученог света заступљена буде, а да би сигурно ушло, да их влада именује. Али свакојак, кад би и народ бирао, и онда је избор ограничен, јер само овај мора бити изабран, који је од тог реда; тако је и у Белгији. Бирачи су самојак ограничени тако и ми мислимо, да, кад их као стручњак и заберемо, онда одређујемо број према потребама и дијецезама. Досад је свештенство имало 25 заступника; ја мислим, да је 20 довољно, да би се пропорција и сталешност избегла; да задржимо неки одређени број, и да се гарантује, да морају бити изабрани, али у броју 20, а оних 5 гласова за школу, да школа с 5 гласова буде заступљена. Ово су разлози, који су већину и мањину руководили. — Само ћу још две три речи рећи. Кад је у одбору био предлог др Милосављевића, да се без разлике реда бирају сви заступници, онда су се они прикључили мањинету.

Др. Милосављевић: О том сам баш и ја хтео да споменем, да је тако ствар била, и зато сам уз предлог мањине пристао, што ми је ближе предлогу овоме, који сам ја учинио, да без разлике сталешко слободан избор буде. Тако ћу само наспрам тога, чега се већина држала, да је свој предлог, по ком да се 25 од свештеничког, а 50 од световног реда бира, зато тако ставила, да се обичај задржи. Ја држим, да један разлог није доста јак, да само обичаја ради задржимо оно, што је себе преживијало, и што врати личну слободу. Зато држим, да се тај разлог неможе одржати. Даље ја сам приметно, да није одборска већина ни то мњење пред очима имала, него што је зајста један од господо рекао, да треба свештеници као такви ради својих материјалних интереса да заступљени буду, што држим, да се дотација овде претреса, да могу реч овде довести, да могу свој положај овде да заступљују. Ја држим, да немају право, што то ишту; јер у народу они стоје као народни учитељи, пак народ треба и хоће зацело да се сам брине, како им положај тако да стави, да одговорити могу потреби народа; јер народ за себе то треба, то је његова потреба, кад хоће душевну храну да има. Зато је њихово заступство у том интересу излишно. — Ја држим, да оба та разлога, које је већина ставила, немају основа и немогу народног изискивању одговарати, да имају како активно, тако и пасивно право избора; јер народ неможе бирати кога хоће по свом уверењу, него је један број по пропорцији одређен, на који се мора ограничити. А још кад има виријалних гласова, па кад би те још здружили и 25, те би могли сачињавати увек већину наспрам световњака, већину наспрам народне воље, и то некога као октрорсану; зато нисам зато, да им се право заступског сталеша даде. Мањина хоће да избегне, да је то сталешко заступство и хоће да свештенство по стручности овде буде заступљено. Ја држим, кад би ми то хтели, да чинимо, да све струке буду овде по пропорцији заступљене, онда не само свештенство, да заступа цркву и школу, него и други фактори морали би бити заступљени. Досад су већ зајста позивани науучењаци; тако би могли рећи, да јуристи и економисти треба да се позову на сабор. — Не стоји дакле ни тај разлог, да се баш број 20 за свештенство одреди, а од учитељске струке да се број 5 задржи. Дакле ја нити сам за предлог већине нити за предлог мањине, него сам за избор без разлике сталеша и реда, и у смислу тога дајем исправак, који гласи, да чланак 4. гласи овако: „Изабраних чланова има сабор 75.“

Анђелић парох: По параграфу 4. имали би свештеници 25 заступника на сабору, а по параграфу 4. објасњава се овај горњи параграф, и вели се „без разлике клира.“ У место овог ја подносим исправак: „да буде 24 заступника од свештеника“; на место „без разлике клира“ поднео сам дакле овај исправак за мирско свештенство. Сад ћу да наведем разлоге. Ја немогу допустити, да свештенство мирско од елемента оног заступљено буде, које положај парохијалног свештенства неможе разумети. То немогу допустити, јер монаси не познају потребе фамилијарне, не познају положај парохијана, па и остале околности грађанског живота. Тако непознавајући никад неби у прилог ишло мирском свештенству, нити би га икак заступити могли онако, као што је само мирско свештенство кад се заступати, и обратно, да мирско свештенство, кад би се оба чина у броју 25 подразумевала, неби се ни мирско свештенство могло ни монашко, ни учитељско заступати зато, што оно ни одношаје, ни унутрашњи строј монашки ни правила непознају, неби га дакле никад заступати могло, као што би оно само себе заступало. Ја мислим по том разлогу, да се растави и да мирско

свештенство из средине своје заступнике на сабор шаље. Што се самог числа тиче, то кад још разлучимо по известитељу и предлогу мањине то числа 25, које би на мирски чин одало, видимо се врло малено бити; ашто? ако је одбор устројства број душа народа нашег на премо броју свештенства пред очима имао, онда се не чудим томе; али мислим, да је он две околности из вида изпустио: прво, што мирско свештенство као народ наш под својом духовном управом има; друго је то, да мирском свештенству интереси народа српског и цркве његове на срцу лежати морају, исто тако као и световњацима, јер оно је из народа и од народа живи; следователно интереси су његови исто тако важни и морају бити важни. Код те неопориве истине, да му заиста на срцу леже интереси свога народа, то доказују примери из историје српске. Ми видимо 1804. године код Карађорђа и 1848 на јужној страни, да су баш они били, који су народ руководио, а други су се удаљили кад је војна устанила, оставивши једино свештенство; има и у најновије време доказа у Воци Которској, где су браћа свештеници подједнако делили судбину с народом и уз њега стојали. Код свију тих околности могао би ја исказати не једну трећину, него једну половину заступства за мирско свештенство; но мирско свештенство неиде тако далеко, да се утиче у оно, што му не пристаје и задовољше се и сад с једном трећином, али чисто мирско свештенство као заступнике на сабору оном; јер иначе ако би допустили, да мирско свештенство само 20 заступника има, то ми се чини, да се од одбора на то смерало, да само без свештеника сабор буде или као да свештенство било ту, или га нема, или по видимој као оруђе да послужи. — Г. моја, ако ми желимо правди у очи погледати, ако желимо, да свештенство овде заиста достојно заступљено буде, онда се друкчије не може допустити, него или му једну трећину дати, или га из сабора сасвим изустити, да не буде само себи на подметке и на штету. Ја молим дакле, да се исправак мој на § 4. и 5. прими. Неусвоји ли се то, онда ћу ја за народ мој још и даље ступити, па ћу казати по исправаку дра Милосављевића: нека слободан избор буде без разлике реда и чина. (Тако је!)

Дожудих: Сл. саборе! Све оно што у животу нашег народа заиста постоји, мора сваки државник а наиме сваки законодавац у обзир узети. И ми овде по духу врхена или боље рећи по духу народа нашег правимо установе. Нико пореди не може, да ми на црквено просветно земљишту стојимо; а који су главни фактори, то сама ствар вели: нико други, него представници цркве, представници школе. Законодавство ове факторе мора у обзир узети и то не само с нашег народног гледишта, него и с гледишта опште репрезентативне системе, на коју се господна позивају, а овамо је криво схваћају и прво тумаче. — Г. др. Милетић донео је предлог о устројству. Предлог одговара духу репрезентативне системе; али господо, данашња наука теорија и пракса највише се око тога шире, да представништво сабора у самој ствари оно представља, што је народ сам. Све оне чињенице, сви карактеристични моменти, који народ као такви сачињавају, морају израза наћи у свом сабору, у овом парламенту, а где то није, ту сабор незаступа потребе народа нашег, следователно не може га ни задовољити. — Овде има више г. доктора, и они ће знати најзнатнијег учитеља државних наука др. Блушчића; он вели: представништво је огледало, у ком се као народ са свима својима потребама, са својом културом и свима чињеницама онако огледа, као што у животу дотичног народа заиста постоји. Ја у предлогу овог устројства невидим, да би свештенство само могло саставити репрезентативну систему. Ја би с тога довео исправак, који ће овако садржајати бити, и тај ће доћи као посебан чланак место 4. чланка: „учитељски виши и нижи ред бира заступнике за сабор:

1. Професорско особље богословије карлов. 1.
2. Професорско особље гимназије карлов. 1.
3. Проф. особље гимн. новосадске 1.
4. Проф. особље препаријад. срп. у Сомбору 1.
5. Инспекторат школски у архидијезеци и бачкој дијецези 1.
6. Инспекторат будимски, темнишварски и вршачки 2.
7. Пакрачки и горњокарловачки 2.

Тамо је дакле цела школа раздељена на три инспектората. Ово би могло заиста бити, и више би одговарало тој репрезентативној системи, кад би и учитељи заступљени били, а оно друго, које остаје, оно је подсељено на више и ниже грађанство. Дакле ја бих овај исправак поднео. А за свештенство стоји већ 25, виши и нижи учитељски ред 9, а више и ниже грађанство 21. Молим дакле сл. сабор, да с обзиром на репрезентативну систему овај исправак уважити изволи.

Димић: Сл. саборе! Г. др. Милетић и г. Милосављевић поменули су, да свештенство није као сталеж овде заступљено, него као стручњаци. Ја бих рекао госп. моја, да на нашим саборима свештенство као такво баш сталеж заступати мора. Разлог је овај: наш сабор осим спољашње администрације има и избор владика, а знамо, да су владике не само глава цркве него и старешине црквене. (Свјиди: глава је цркве Христос.) Тако су они посланици свештеника; на кад би то у пракси постојало, да сви научни институти бирају не само колеге, него и председнике, кад смо дакле то, госп. моја, и у рескрипту споменули, да окружно свештенство из средине своје бира протопрезвитера, кад је свуда усвојено, да свако друштво себи првеза бира, не само, зашто да се то право сталежима одузме? — Госп. моја, може се по досадашњој гашој радњи и то догодити, да сабор избере владика за епископа, и то в. пр. од мирског реда, и како би епископат и митрополит на то пристао? Питам ја, шта ће на то рећи стари архимандрити и седе прете? (Гласови: заслуга важи.) Казаће: нећемо га. Питам ја, кава је то слобода, да се мени као силов старешина наметнути може? Из ових разлога ја сам за те, да свештенство као сталеж буде заступљено на сабору. Број неопредељива, него свакојако нека буде у сразмери према учитељима, сад ћу на предлог г. Дождића да предем, — г. моја, ја мислим, да као саборски рад онога тога се врше, да морално и материјално народ наш подигне. Ако је то задатак саборски, онда, као што рече г. предговорник незнам могу ли се фактори тога унапређења моралног и материјалног и најпосле физичког изабрања народног, могу ли се изабљу-

чити. Ја мислим, да то ни на који начин не може бити, зато сам дакле зато, да свештенство не само као тако, које ће себи старешину бирати, него и као учитељи заступљено буде. — Рескрипт од 1868. године рекао је, да свештеник од 1. класе има плату, која поред сесије износи до 1200 форинти и више; а од напредних свештеничких изискује се, да морају вишу гимназију и 4 богословије свршити. Плата пак учитеља 1. кл. износи 600 фор. и мора свршити вишу гимназију и 4 препаријадје. По овом, што је 1868 г. одређено, треба према броју свештеника, да и учитељи бр у половини броја заступљени буду. Дакле не само основне школе, него и виши наши заводи, као што су две гимназије, препаријадје и богословије морају заступљени бити. Од највеће је потребе за нас, да и економске заводе заведемо, о том ћу овда сл. сабору мој предлог донети, кад дође ред на школске ствари; јер сва она зла, све ово, што ми желимо и наше мане и наше потребе само се на двоје свести могу, а то је морални и материјални назадак народа. Зато су те школе од највеће потребе материјалне. Осим тога предлога, ја ћу и о том говорити, како ћемо заведевати заводе за женску децу (на ствар!) Даље желимо бих, да при организацији сабора и ова два завода на нашем сабору заступљена буду. Слажем се с г. предговорником и желим, ако је наша намера, да морално и материјално наш народ унапредимо, то да и учитељи што више заступљени буду и то бар у половини према свештенству.

Председник: Ви господино иштете, да учитељство у половини са свештенством заступљено буде; то се разликује од предлога г. Дождића.

Димић: Ја пристајем уз г. Дождића. (Продужиће се.)

З а п и с н и ц и.

XLII. седница државна 10. јуна 1870.

Његова Преузвишеност отвара седницу у 9. сахати пре подне, и позове перовођу, да прочита записник прошле седнице.

Перовођа др. Бранко Стевановић чита записник. Записник прошле седнице саборске одостварава се.

Његова Преузвишеност јавља, да је Петар Лупа заменик посланика Лудацића на сабор приспео. Узима се на знање.

Његова Преузвишеност саопштава, да је посланику Михајлу Ристићу допушт на 48 сати дао рачунајући од 11. јуна о. г. Узима се на знање.

Његова Преузвишеност поднаша молбу општине срб. Пожежева, да може свештеника по старом начину плаћати. Издаје се дотационом одбору.

Његова Преузвишеност подноси молбу Стевана Марковића из Нерадина, да му манастир Грегет исплати у име ковачког посла дуг од 136 ф. Издаје се петиционом одбору.

Посланик др. Касапиновић подноси молбу општине јарковачке, да јој се даде један системизовани парохиски споменик и да сабор још са тецаја ових седница ревидије одређење рескрипта од 10. августа 1868. по коме Јарковачко само 1. парох 1. класе има. Предаје се дотационом одбору.

Посланик др. Касапиновић поднаша предлоге збора учитељског држаног у Панчеву септембра 1869. у погледу школе и учитеља. Предаје се школском одбору.

Посланик др. Полат подноси представку општине Бајске, да се у изборном реду уврсти у једну категорију са Карловцем, Загребом и Реком. Узеће се у претрес при расправи о 15. §. изборног реда.

Посланик др. Мадић поднаша молбу општине Бајске, да се тамошњи свештеник по старом начину плаћа. Издаје се дотационом одбору.

Посланик Васа Ђурђевић подноси представку свештенства протопопијата вуковарско-даљског, да сабор њихове жеље и предлоге у 7 тачака свештенике уважи. Има се предати петиционом одбору.

Посланик др. Рогулић подноси молбу општине стари и нови Бановаца у Срему, да им се засебни парох даде. Предаје се дотационом одбору.

Посланик Димић подноси ограду општине голубачке, противу тужбе, коју су тамошњи одборници са председником противу њиховог пароха сабору поднели. Издаје се петиционом одбору.

Посланик прота Милутиновић подноси свој књижевни саставак под насловом: „Редослед за православне српске свештенике и дјетоучитеље вероисповедних школа у митрополији и патријаршији српској“ са писменим од 5 саборских чланова подписаним предлогом: да сабор изабере из средине своје један одбор, који ће исти саставак прегледати и што буде у њему доброга по цркву нашао, да сабору на одобрење препоручи.“

Пошто се овај предлог од више чланова саборски подмогне. Реши се, да се засебни одбор седморице изабере после дневног реда.

Др. Милетић ставља на њег. преузвишености ову интерпелацију: Је ли њег. преузвишености познато, да је садашњи архимандрит г. Василијан Петровић консисторијалну архиву свију консисторијалних акта темнишварске дијецезе од год. 1851. до месеца новембра 1865. год. без дозволења са собом, поставши архимандритом у Опово однео; да се на захтевање темнишварске консисторије од 28. јула

1866. бр. 154, да иста акта поврати, изјаснио, да он тим формалним путем не може архиву консисторијалну предати, јер је тим путем ни примио није; да ли је исти г. архимандрит решену архиву досад повратио и ако не, јесу ли учињени или намерана ли њег. преузвишеност учинити кораке, да се речена акта за врсна поврате, како би ји овај сабор при расправи о одношајима спрам Романа и односно помешних општина употребити могао? Њег. Преузвишеност изјављује, да ће на ову интерпелацију у своје време одговорити.

Др. Милетић ставља на њег. преузвишености следећу интерпелацију: Је ли архидијезеванској консисторији и односно њег. преузвишености као садашњем председнику исте познато, да је настојатељство ман. Беоцина у новије време земљу манастирску, која је за прављење тако званог хидрауличног цемент-креча згодна, и која је потом од велике вредности, продало једном Србину, који је исту даље препродао; да ли је продаја учињена са или без јавног оферта или лиценцијационог расправе и да ли са знањем и одобрењем архидијезеванске консисторије или управе срб. нар. фондова; да ли је напоследку њег. преузвишеност наложено дотични продавни уговор сабору на увиђење поднети? Њег. Преузвишеност изјављује, да ће на ову интерпелацију у своје време одговорити.

Др. Милетић ставља на њег. преузвишености ову интерпелацију: Да њег. преузвишености благоволит сабор известити:

Да ли постоји наредба митрополитско-патријаршеске апелаторије од год. 1856. или друга која наредба, по којој настојатељства и братства манастирска немогу продаје од веће вредности предузети без знања и одобрења дотичне консисторије?

Је ли њег. преузвишености познато, да је настојатељство манастира Раванице ови дана продало 24. бурета по 10. акова, свега 240 акова шљивовице, као што се чује по 22 ф. а. вр. акова, а уз то и знаменитију количину вина?

Је ли то са знањем и одобрењем архидијезеванске консисторије или управе нар. фондова и на какву журну цел и потребу учињено? Њег. преузвишеност изјављује, да ће на стављену му интерпелацију у своје време одговорити.

Др. Милетић умољава њег. преузвишеност, да му на његову интерпелацију о дијецезану темнишварском што пре одговори.

Др. Суботић иште, да се на стављене интерпелације одма после довршене расправе о изборном реду одговори. Њег. преузвишеност изјављује, да ће овоме захтевању ових дана задоста учинити, кад се важнији предмети саборски обаве и дозна још неке нужне околности.

Пошто се на дневни ред прешло, чита известилац др. Милетић са обзором на учињене исправке од одбора за изборни ред коначно редигован §. 7. „Право бирача од свештеничког реда имају изузимајући личне чланове сабора, сви свештеници без разлике чина и степена, који дотичном изборном месту или срезу припадају.“ Прима се.

Известилац др. Милетић чита даље: после §. 14. да дође §. 15. „Изборнике ове бирају само световни бирачи и то само из световног реда.“ Прима се.

Известилац др. Милетић чита даље: У §. 15. сад 16. да дође после првог зачала ово: „У општинама, где нема 200 душа, бира се један изборник.“

У другом, сад трећем зачелу да дође после „и Реца“ ово: Суботица, Сегедину и Јегри. Овом приликом прочита се гореспоменута молба општине Бајске, да се у обзир бирања изборника уврсти у ред Карловца, Загреб и Реке.

Др. Бранко Стевановић поднаша овај исправак: „За случај ако Баја добије на 50 душа једног изборника, да се и Темнишвар-град и Темнишвар-завржа у ред тих општина уврсти.“ После кратке дебате усваја се предложена одборска редакција с тим, да се код Јегре још дода „са својим филијалима (подручјем).“

Известилац др. Милетић чита даље: крај тог зачала избора ови итд. итд. да дође као засебни §. и то овако:

„Изборе сва руководи одбор месне црквене општине.“

Одбор заказује дан, кад ће се предузети и у који час одпочети бирање изборника и објавиће то бирачима на убачајски начин од куће, до куће, и то најмање три дана напред пред избор.

Избори ови обављају се у јавној седници и усмено о бирању изборника води се записник, а води га перовођа скупштински. Прва алинеја одборске редакције. Прима се.

Др. Суботић подноси исправак, да се после друге алинеје стави нов §. овог садржаја: „Дан и час, у који ће се избор изборника обавити, има местни црквени одбор најмање три дана напред начином обичајним од куће до куће бирачима објавити.“

Др. Рогулић поднаша исправак на исправак др. Суботића, да се после речи „од куће до куће“ стави: „и на остали убачајски начин прогласити.“ Исправак др. Суботића са под-

исправком др. Рогулића прима се са овом стилизацијом: „дан и час, у који ће се избор изборника обавити, објавиће местни црквени одбор најмање три дана напред од куће до куће а уједно и другим убачајским начином.“

Др. Милосављевић подноси исправак на трећу алинеју, да се каже: „усмено или писмено.“

Др. Павловић подноси на трећу алинеју овај исправак:

„Може се и на написаним листићима гласати, али ће изборни одбор пред бирачем прочитати листић, па ако бирач изјави, да је по његовој вољи, прима се као усмена изјава.“

Др. Милетић предлаже, да после речи „у јавној седници“ дође: „у присуству и у контроли црквене скупштине.“ После подуже дебата усваја се трећа алинеја одборске редакције §. 17. која гласи: „Избори ови обављају се у јавној седници и усмено.“

Чита се 4 алинеја одборске редакције §. 17. која гласи: „О бирању изборника води се записник, а води га перовођа скупштински.“ Прима се.

Известилац др. Милетић чита даље: §. 16. да као §. 18. дође овако:

„Засебни изборни саставља се у два примерка; један остаје у општинским списима, други се шаље епархијској административној власти (§. 11.) Сваком пак изборнику издаје се за исказницу достављени извод изборног записника.“ Прима се.

Др. Суботић предлаже, да после §. 16. односно 18. дође §. 36. и потома да се овај §. 36. сада узме у расправу. Усваја се.

Др. Милетић чита §. 36. изборног реда, који гласи:

„За изборника у посредним изборима може изабран бити и члан на које друге општинско православне истога изборног среза, само ако изузимајући становање остала бирача својства има, где је међу општинске бираче увршћен.“ Прима се.

Известилац др. Милетић чита нову редакцију §. 17. изборног реда сад §. 19.: „Бирачи свештеничког реда (§. 7.) и световни изборници једног изборног среза (§. 14. и 15.) на одређеном биралишту скупљени бирају заједно једног световног заступника за сабор.“ Прима се.

Др. Суботић предлаже исправак да после §. 17. као §. за себе дође: „Одређени од епархијске административне власти (§. 11.) дан избора заступника објављују местни црквени одбори на тај начин, којим ће га бирачи најојгурније сазнати.“ Неприма се.

Известилац др. Милетић чита §. 19. изборног реда: Избор заступника како у сложеним тако и у једноставним изборним срезовима предузима се на одређеном месту у одређеном дану и несме се пре заказаног сата почети. Прима се с тим, да речи: „како у сложеним тако и у једноставним изборним срезовима“ изостају.

Известилац др. Милетић чита §. 20. изборног реда, који гласи:

„Пре свега се јавно проглашује број оних, који имају право бирања.“

Ово бива у једноставним изборним срезовима на темељу изборних листина; у сложеним на темељу изборних записника. Затим се обележи број бирача или изборника, који су на избор заиста дошли, у ову ће се сврху бирачи дотично изборници код изборног одбора пријавити и изказницама изказати. Где се појави сумња о истовестности особа, та ће се сведоцима на чисто извести.“

Др. Ника Максимовић предлаже, да се овај §. 20. до последњег зачала овако измене: „У местима која непосредно бирају изказују се бирачи при гласању са изказницама а у срезовима изборници са изводима записника.“

Др. Суботић подноси исправак, да се §. 20 до последњег зачала овако измене: „У изборним срезовима имају се пре свега изборници код изборних одбора пријавити и изказницама изказати.“ Исправак др. Суботића прима се; потома гласи §. 20. овако: у изборним срезовима имају се пре свега изборници код изборних одбора пријавити и изказницама изказати. Где се појави сумња о истовестности особа, та ће се сведоцима на чисто извести.“

Известилац др. Милетић чита §. 21.: „Затим се позивају бирачи, да пријаве своје кандидате и примају се изјаве, које се на изборни чин односе.“ Прима се.

Известилац др. Милетић чита §. 22.: „Кандидата може сваки бирач, дотично изборник именovati, кад га 5 други бирача у том подручју.“ Прима се.

Известилац др. Милетић чита §. 23.: „Ко кандидата означи, има право означити двојицу од бирача, да при унивању гласова контролу воде.“ Прима се.

Известилац др. Милетић чита §. 24.: „Изборне седнице јавне су.“ Прима се.

Известилац др. Милетић чита §. 25.: „Кад се гласа мора бити потпуно мир и тишина. Ред и мир председник ће изборног одбора одржати. Њему је дужан сваки покоравати се. У случају, да се странке неби дале умирати, пред-

седињак ће их из дворане удаљити и једног по једног унутра пуштати.

Прота Беговић предлаже, да изостану речи: „њему је дужан сваки покоравати се.“ Усваја се одборска редакција.

Извештај др. Милетић чита §. 26.: „Глас се јавно. Ако 20 бирача то зашту тајно, педуљом. Педуљу мора сваки лично изборном одбору предати“.

Посланик прота Бранковић предлаже да се после речи: „глас се јавно“ дода „без прекидања.“ Усваја се одборска редакција са допуном посланика Бранковића.

Извештај др. Милетић чита §. 27.: „О изборном чину води се записник. У записнику овом означаје се година и дан избора, имена изборног одбора и кандидата, број бирача, дотично изборника уписани, број присутних бирача и најпоље и број гласова, које је који кандидат добио. Записник потписује председник са члановима изборног одбора у јавној скупштини.“

Др. Милетић предлаже да се овом §. 27. још ово као последња алинеја дода: „Записник се води у два примерка; један се издаје изборном заступнику као веродостојна; други се заједно са свима исказницама изборника шаље епархијско-административној власти“. Одборска редакција са допуном др. Милетића усваја се.

Извештај др. Милетић чита §. 28. „Политични чиновници не могу бити чланови изборног одбора“. Прима се.

Извештај др. Милетић чита §. 29. „Председник изборног одбора не може бити кандидат тога среза, исто тако и кандидат среза не може бити члан изборног одбора свог“. Прима се.

Извештај др. Милетић чита §. 30. „Одлучује надполовична већина дана гласова“. Прима се.

Извештај др. Милетић чита §. 31. Само присутни могу гласати и то само за себе“. Прима се.

Извештај др. Милетић чита §. 32. „Председник изборног одбора држи се зато, да се при сваком гласању забележи тачно број гласујућих бирача и број гласова, који сваки кандидат за себе добије. По председничком изрицању има то забележити изборног одбора забележити а чланови одбора пазе, да то право чини“. Прима се.

Извештај др. Милетић чита §. 33. „Кад се гласање сврши, изборни одбор ће гласове претбројати, прегледати и успех огласити“. Прима се.

Извештај др. Милетић чита §. 34. „Ако ниједан кандидат нема надполовичне већине гласова, (изузимајући случај, где је ово у изборном реду друкчије одређено) или ако су гласови на двојицу по једнако подељени: избор ће се обавити између двојице, који највише, дотично једнаки број гласова имају и онда ће се успех новог гласања објавити“. Прима се.

Извештај др. Милетић чита §. 35. „Ако се и сад једнак број гласова појави, онда се коцком решава, који ће као заступник прогласити бити“. Прима се.

Извештај др. Милетић чита §. 37. „Избор заступника од свештеничког реда предумима се онде, где поједини срезови по једнога заступника бирају, у исто време и на исти начин као и избор заступника од световног реда. Где пак на више изборни места и срезова један такви заступник пада, обавља се избор на овај начин: Изборни срезови, који су за избор световних заступника означени, гласају сваки засебно на заступника од свештеничког реда и то у исто време, на истом месту кад и на заступника од световног реда и на исти начин.“

Успех гласања обележава изборни одбор у записнику. Председници и перовоће поједини дотични изборни скупштина састају се на дан, који епархијско-административна власт у распису избора одреди, и у једно од дотични изборни места, које иста власт на исти начин одреди и сразливши записнике и успех гласања о њима, прогласују онга за изабраног заступника од свештеничког реда, који је релативно највише гласова добио, и издају му уз достављени прелист свију дотични записника веровноћу о избору. Ако гласови наједнако подељени буду решава коцка.

Где два места, која световне заступнике непосредно бирају, у избору заступника свештеничког реда сутачу са изборним срезовима, који посредно бирају, ту бирачка скупштина истога места бира за избор заступника свештеничког реда, толико изборника, колико је по мерилу за посредне изборе одређеноме на број душа долази и ови изборници заједно са свештеницима, који по §. 7. право бирача имају, гласају на заступника од свештеничког реда, а даље се поступа, као што је горе одређено.

Епископ Грујић подноси на последњи отавак 4-те алинеје овога §. 37. следећи исправак: „Ако гласови буду подељени наједнако, или ако један изборни срез избере једногласно

једнога а други другога, решава коцка. А ако су изабрани у сваком изборном срезу већном гласова други и други кандидати, онда се прогласује за саборнога посланика онај, који има сарамерно броју бирача свога изборнога среза највише гласова за се.

Др. Суботић подноси на 4-ту алинеју овога §. овај исправак: Председници и перовоће поједини дотични изборни скупштина састају се трећи дан по избору, који је дотичним срезовима најкасније обављен у изборном месту онога среза, који је за свештеничке изборе на прво место стављен. Одборска редакција §. 37. са исправком на 4. алинеју др. Суботића усваја се.

Извештај др. Милетић чита §. 38. „За заступника свештеничког реда може сваки свештеник патријаршије и митрополије, а заступника световног реда може сваки световни члан православне цркве у опсегу српске патријаршије и митрополије изабран бити, ако за то општа у устројству сабора означена својства има“.

Др. Милетић предлаже да се у другој врсти после речи „може“ дода „изузимајући личне чланове сабора“.

Др. Суботић предлаже, да се речи „општа у устројству сабора означена“ изоставе и чланком XIV. устројства срп. нар. сабора прописана својства у овом §. 7. изрично наведу.

Одборски предлог §. 38. усваја се са исправцима др. Милетића и др. Суботића и потом гласи овај §. овако: За заступника свештеничког реда може изузимајући личне чланове сабора сваки свештеник патријаршије и митрополије, а за заступника световног реда може сваки световни члан православне цркве у опсегу српске патријаршије и митрополије изабран бити, ако за то ова својства има: ако је навршио 24. годину, зна читати и писати, нестоји под старатељством или у стецитишту и није био ради простог злочина осуђен и кажњен.

Извештај др. Милетић чита §. 39. „Нико не може, ни изборника, ни заступника на више, од једног места бирати“. Прима се.

Извештај др. Милетић чита §. 40. „Ако се за трајања саборске периоде роди потреба, да се нов заступник бира, избор ће се по истим изборним листинама предузети и обавити“, и подноси исправак да као друга ставка дође: „Ако се које место изборника међутим управни, ово ће се новим избором попуњити“. Предлог одборски са исправком др. Милетића усваја се.

Др. Касациновић подноси исправак: После §. 40. изборног реда да се дода још један §. који би гласио: Ко хоће, ма из кој узрока да уложи протест против саборног заступника, који је при савињању сабора изабран, мора овај протест поднети сабору најдаље до 8. дана од дана, кад је сабор отворен. Против оних саборних заступника пак, који су за трајање саборске периоде изабрани, мора се протест најдаље до 8. дана по обављеном избору сабору поднети.

На предлог посланика др. Стефановића суспендује њег. преувзвишеност седницу на 10. минута ради тачније редакције овога исправка; по истоку овога времена продужи се опет саборска седница и прочита се горњи исправак др. Касациновића овако редигован: §. 41. Протести против избора саборских заступника по обављеном оверовљењу чланова сабору поднесени не примају се. Прима се.

Др. Бранко Стефановић предлаже, да се у изборни ред стави ова: „Прелазна мера. Док помешане општине не буду организоване, дотле дужности местног одбора око пописивања бирача и око избора изборника врши привремени одбор, коме су чланови најстарији местни парох, српски учитељ, црквени тутор и два најстарија члана општине.“

Др. Суботић предлаже, да се у опште изрекче: „где нису општине организоване итд.“

Др. Максимовић предлаже, да се ово наређење не стави у изборни ред, него да се са одлуком при расправи о мешовитим општинама донесе. Исправак др. Стефановића не прима се већном гласова.

Извештај др. Милетић чита §. 6. изборног реда ради тога, да се према примљеном исправку др. Суботића на §. 37. коначно установа. Према томе установљује се §. 6. овако: „Више изборних срезова и места бирају на прописани начин једнога заступника од свештеничког реда изузимајући случаје, где који срез по овом изборном реду таквог посебне бира, и то сутачу у избору једног таквог заступника ови срезови и места: У архидијецени карловачкој:

- 1. Карловци и ст. пазувачки срез
- 1. Земун и митровачки срез
- 1. Румски срез
- 1. Даљски
- 1. Ердевички срез
- У Бачкој дијецени:
- 1. Нови Сад и ст. паланачки срез

- 1. Ст. бечејски и жабаљски срез
- 1. Сомбор, стањарски и суботички срез
- У будимској дијецени:
- 1. Сентадирејски срез
- 1. Мохачки срез

- У темишварској дијецени:
- 1. В. Кикинда и темишварски срез
- 1. Мокрински и врањовачки срез
- 1. Бечкеречки и модошки
- 1. Арадски и В. С. Миклушки

- У вршачкој дијецени:
- 1. Вршач, вршачки и уљмански срез
- 1. Белоградски и ковински
- 1. Панчево, препајски и перлески срез

- У пакрачкој дијецени:
- 1. Пакрачки и новоградски срез
- 1. I. беловарски и П. беловарски срез
- 1. Слатиноски срез

- У горњокарловачкој дијецени:
- 1. Петрињски и костајнички срез
- 1. Два глињска, заједнички карловачки, два служба среза
- 1. Први плашчански срез
- 1. Други плашчански, оточки и коренчички
- 1. Госпињски и дољнограчички

На предлог др. Суботића читаће се овај изборни ред за срп. нар. сабор по трећи пут, кад безекништво саборског прелиста у целисти и на основу записника изговори.

Др. Суботић предлаже, да се одбор изабере ради састављања представке, са којом ће се устројство и изборни ред за срп. нар. сабор влади поднети. Прима се и у овај одбор бирају се једногласно посланици др. Суботић, др. Милетић и др. Полит.

Др. Суботић предлаже да се изабере одбор, који ће саборски пословник према наређењима у устројству и изборном реду за срп. нар. сабор допунити. Прима се и овај посао поверава се оном истом одбору, који је садашњи саборски пословник израдио. Пошто је Н. преузв. изјавила, да му није могуће више водити председништво у том одбору, то се одбору оставља, да себи новог председника избере.

Његова преувзвишеност затвара ватим у 2 и три четв. сати седницу и заказује идућу саборску седницу 12. јуна у 9 сати пре подно.

Извештај

Гедеона Цветића архимандрита и Ђ. Димитријевића саборских посланика о довршеној истрази о стању ствари у манастиру Крушедолу.

Славни сабор!

У след закључка слав. сабора од 5. јуна 1870 год. у 38. седници донесеног подносио под. списе у одостовереном прелисту о истрази стања ствари у манастиру Крушедолу по којима следеће изазлази.

Године 1866 добио је г. архим. Василијан Петровић од архидијецанског конвисторијума бр. 427. писмени налог да г. арх. Саву Павишевића у м. Крушедол уведе, и њему све покретне и непокретне ствари, по новом том приликом сачинити се имајућем инвентару преда, и о испуњењу налога тога конвисторијуму извешће са једним примерком инвентара поднесе.

Г. архим. Василијан Петровић предао је м. Крушедолу г. Саву Павишевићу по без инвентара, а тако исто није ни конвисторијум о испуњењу налога све до данас известио, и отуд долази да у м. Крушедолу инвентара нема, без којег опет по себи се разуме да је вођење контроле немогућа ствар.

По исказу г. архим. Саве Павишевића примио је он манастир у лошем стању. Овом напротив изказали су на име г. архим. Василијан Петровић и Љубомир Хранислав, први, да се је м. Крушедол при предаји у прилично стању налазио а други, да је м. Крушедол пре предаје у добром стању био, па како се комисија уверила да се сада у истом м. Крушедолу наопако и злочесто газдује, и да је кућа пропасти изложена, сматрала је за дужност узроке пронаћи одкуда таково стање ствари долази.

По исказу сведока намесника Спиридона Илића, Јеромонаха Георгија Курјаковића, бившег економа манастирског, Љубомира Хранислава, ђака Павла Николића и Георгија Мундаћа, кочијаша Саве Хаџића, Андрије геде Јосима Жиге, бироша Проке Алпарски и Вује Иђошки — одат је г. архим. Саву Павишевићу паћу, даље по 5—6 пута преко године у Нови Сад одлази, где се по 2—4—6 недеља бави, тако да је више у Новом Саду него у манастиру; да у Новом Саду у кући неке Анче Барајевчеве проводи, да иста жена у манастир долази, где кад дође у собама г. архим. одседа и станује; да се на манастирски каруци дозови и одвози, да се истој женикој разне манастирске ствари редовно шаљу, на име одржавања је њој у Нови Сад једна крава са телетом, два уготена свинчета, више кола дрва, осна, даље прасици, жагањци кад им је

време, брашно, шунке, ћурићи, пилићи и т. д. и да из свега изилази, да се кућа исте женке сасвим из манастира издржава, најпосле приликом слава краве у Нови Сад да је уже са звона скинуто и с њиме крава везана и одведена.

Свему се том намесник Илић и Јеромонах Курјаковић противили. Но као млађи морадоше г. архимандриту као старијем подлећи, и тек у последње доба кад је под протекцијом г. архимандрита стојећи богослов Стефан Вишачки спремно једно јагне за госпођу Анчу у Нови Сад, устао је Јеромонах Курјаковић да му исто јагне одузме, ког ради мал није до тучења дошло, а да су све то догађаји, који на саблави служе, и сведоче да у манастиру никакве дисциплине нема по себи се разуме.

Што се вођења економије тиче, из исказа гореречени сведока изилази да г. архим. без договора са братством производе испод цене на штету манастира продаје, земље на више година без одобрења конвисторије под закуп издаје и т. д. а и комисија се уверила да је економија сасвим занемарена и по свему се види, да г. архимандрит нерадо коцке за одржање и унапређење економије издаје отуд долази да су стаје на сашапу и воденице у порушеном стању; даље да се због неуредног исплаћивања радника и служитеља исти одбијају и т. д. Све је то тако, ма да је ман. Крушедол по стању посјода свога један од први између свију манастира српских.

Г. архимандрит за оправдање своје тврди, ако је што занемарено да је кривица на намеснику, у осталом наводи како је око 400 акова буради начинити дао, на кули нове козе дигао, звона на зубце утврдио, реост од пореза од 2500 фр. исплатио, чесму оправно, четири гвождена плуга, харуце, амове, 1 коња и више кола набавио и т. д. па отуд изводи, да манастирски рад па и кућа напредује, но кад се узме да манастир око 2000 јутара земље притјажаву ког је приход по рачунима прошле године преко 13.000 ф. износио, а кои би по исказу стручни економа и преко 20.000 ф. требао да је, и кад се даље узме да је реост од пореза у првим годинама руковођења од госп. архимандрита исплаћен које су као што је 1867 год. по реду и ценама изванредно добре биле, и кад се зна да су од монаха Хаџи Даве из Босне 100 дуката и око 300 фр. у банкама манастиру тестаментом завјештани од који се један део, на оправак манастира обратио, то се онда види да издавање г. архимандрита на одржање зграда и повишење економски средстава никако у соразијерију прихода не стоји, даље, да се исто редуцира на оне ствари без који баш немогуће бити, и да су остали да им се стаје од чести поруше, а од чести да у таково стање дођу како се узживати немогу, истна г. архимандрит одбија од себе да је на представу намесника и други односно поправљање стаја и воденица одговорно: кад који предшественици нису оправили, нећу ни ја за друге да оправљам, али зато опет заста све у манастиру изгледа, као да се отицице сваки поправак избегаву.

При прегледању рачуна показало се из рачуна намесникови да је прошле године прихода 13.484 фр. 34 нов. а расхода 7740 фр. 60 нов. било, дакле да је 5749 фр. 10 нов. претекло, напротив из они рачуна, које је он конвисторијуму поднео, види се да је по истима свега прихода 12.128 фр. а расхода 12.060 ф. извело, дакле да је претекло само 68 фр. и позван да нам ту разлику разјасни, одговорио је, да је намесник у његовом одсуству ствари продавао о ком новцу г. арх. баш чисте вједомости није имао и зато је при склапању своји рачуна редуцирао суму прихода а напоследку држао да се у манастиру немеће и није метало све у рачун што се год преда; од чести отуд дисперенција а од чести куповао је потребне ствари за кућу и т. д. при шконтрирању касе показало се да у каси место 3332 фр. налазе се само 2270 фр. и г. арх. изјавио је да за мањак гарантира, у прочем ми смо тога мњења да слав. сабор истражна акта што пре у претрес узме, јер свако одлагање при оваком стању ствари биће само од штете по манастир.

ДОПИСИ

П. к. У КАРЛОВЦИМА 12. јуна. Дас беше 43 седница, рачунајући од прошле године почетак, за коју седницу беше одређено треће читање изборног реда, али се није читало. Узрочи ће бити то, што су записници заузели просторију од 9—10. табак. Од ове 3 седнице, у којима се многи исправци налазе, а ове је требало све прочитати и у склад са целим саставом довести, а друго што је записник последње седнице од среде истом данас оверовљен био, те се тако из неоверовљеног записника није смео прочитати изборни ред. — Но у среду се није мислило да на Брашачево неће бити седнице, јер ако је коме ово и пало на памет, он је морао поми-

слити, да је прошло већ време „Норматага“, јер неби рад био да дођемо до онога као 1864-5 године, кад је у наш велики поест, у дворани на жељу комесара играња приредна била без протеста наши православни епископа, те тако остаде неверовљен записник од среде до петка, и зато је треће читање тек у суботу могло бити.

У овој је седници после неких поднесака дао г. председник одговор на упитку Сандићеву у погледу Назарена у Срему, у којој јавља, да су се по извештајима појавили Назарени у Срему 1866. године 24. (8.) и то у Бешки и Новом Сланкамену, и да је конвисторија те исте године послала прогу Николића, да их одвраћа и свештенство на то да напути, а уједно је конвисторија и суду писала, да овај казни онога човека што је своје дете без дозволе попа саранио 1868 год. Даље воли, да је још и они дана јавио парох шашиначки, да су два Србина у ову секту отишла, но да је један одвраћен и да ће се и онај други одвратити, а свештеник и прота да ће нешто други да се људи од ове заблуде одвраћају. — На које Сандић изјави, да се задовољава са одговором, које показује, да није ради ствари то упитао и да ствар изближе није познавао, јер овај одговор заиста неможе онота задовољити, који зна, да има више и у више места Назарена, него што је председник опоменуо, и да их прота и онаки свештеници, као јавачки, и баба Михајловић одвратити неће, јер због такви и постаће Назарени, као што је и у Сасама пре неколико недеље саранио један Назарен жену без попа и опепа. А кад га упиташе, зашто је то чинио, „а зашто да не чиним“, одговори он, „кад прота карловачки није хтео на очиглед патријарху и целим Карловцима да сарани жену, па још за новце, пак му ништа није било; зашто не би и ја саранио, кад је то по овој вери“. Видите дакле ко тера у Назарене, но о нашим Назаренима мораћемо други пут коју више рећи, а сада да наставим о седници. Честити прота Беговић поднесе тужбу братије општег жителског манастира Олова, који туже свога настојатеља Василијана Петровића, овог издајцу помешани општина Романима, при којој је издаји кривља конвисторија темишварска од њега, јер овим чином као да се на то ишло, да се мете завада између два народа, којима братска слога нужднија је но икоме, а завада би само немачко-мађарској реакцији користити могла, а никако нама и Романима. Василијана тужи црква братија, да је за време од како је у манастир дошао, прогнано више од 10,000 ф. и да између осталог себе држи под кључем, у које нико не сме ући до он сам. Они даље моле, да се што пре као и у Крушедолу, изашље комисија, која ће у одсуству архимандритовом они 6 соба отворити, све прегледати и тачан извештај сабору поднети.

Др. Полит и њи више ово су подпомогали, а Герман од Грегетга беше противан тој саборској власти, као што рече из ових узрока као и код м. Крушедола што их је изложио. Истина Герман од Грегетга говори једне разлоге, али приговор Грегетга, Нерадина и други људи веле, биће ту и други разлога...

После дуже дебате би решено, да се у ман. Опново изашље комисија као и у Крушедолу, и од сабора арх. Цветића и Димитријевића буду изабрани, а од конвисторије рече председник да ако неуможе оне исте послати, а он оће друге. Затим се предаду неколико поднесака иза којих прота Влаховић кикиндски управи интерпелацију на председника, и одпочне говорити, те напоследку изађе предлог, да се у Кикинди изведе редукција парохџија. За њим је посланик Бранко Степановић упитао г. председника, да ли му је познато, да 6 типендиски места у износу од 1196 фр. попуњени нису и зашто, и хоће ли председник учинити кораке да се ова места за идућу школску годину попуне. — Почем је председник ово последње обећао, и да ће сабор у своје време о томе извести, то се узме на знање.

Даље је још прочитан извештај одбора за помешане српско-романске општине у коме се предлаже: 1. да се рекламују погрешно предане општине вршачке и темишварске дијецезе, и да се иште рендитуција; 2. да се одржи „status quo“ (као што је), и да се отане на пут у помешаним општинама организовању романских општине; 3. да се у погледу на црквена добра, ако би се помешане општине по народности делити хтеле, најпре поравнање покуша, пак онда пут закона т. ј. суда, али ово поравнање да имају радије повереници, које сабор романски и српски за то одреди.

На прву тачку која се данас само прешла би решено, да се предлог одбора са исправком др. Суботића прими који гласи: да се закључи, да се те општине рекламују, јер су под администрацију епископа романских узете без разлога и против изричној превисној наредби, а тим се штета Србима наноси, који тамо станују.

Зато да се то Н. цес. кр. Вел. путем представе до превисног знања стави и замоли, да би Н. Вел. дотичним органима наложити извољило, да се епископату српском вршачком и темишварском нуждна припомоћ даде, да у појед административни одузетих им општине дођу. А уз то, да се замоли преузв. г. администратор митрополије српске, да се обрати на митрополита романског, и да пријатељски позове, да ову ствар братским споразумљењем у ред доведу, те тако да овај нуждне налоге епископу арадском изда, да се у речи стојеће помешане општине администрације епископа темишварског и вршачког поврате. Оно прво морамо чинити, јер се чекати неможе, пошто сабор неће дуго још саборисати, да тако одговор од митрополита романског добије. Ово друго ваља учинити, да се Романима јави, да ми представку Н. Вел.-у подносимо не као противници Романа, него само као чувари свога које нам признати по романској браћи status quo даје, и зато да се и на њих обраћамо као браћа по цркви, да ту ствар међутим пријатељским споразумљењем у ред доведемо.

Прота Степановић поднео је предлог одбора дотационог о дотацији свештенства, за који би решено, да се штампа и као прешан, што пре на дневни ред дође.

За тим је на предлог др. Максимовића сабор претворен у конференцију, у којој је изабран један одбор од 7 чланова, да прегледа поднесени од прота Милутиновића нацрт о дисциплини свештеника.

И седница се у 1 и по сата закључи.

У КАМЕНИЦИ 15. јуна. Кога сте се суседи Новосањани једва курталиса, тај нами у део допаде — а то је доктор, физикус шта ли је, али тек познати — шиљугући назови аристократа и велики уредник у своје послужје — Коларовић.

Помислите да се исти г. слабо труди да изврши дужности и то баш овде, де је најужније и због чега га управ општине плаћају, а то је каламбуре богиња; ово је већ у велико месец јуни — давно би требало, да је то чинио — али му ваљада његова угодност недопушта то учинити.

Ми питамо сада докле ће то тако бити — докле ће та самовоља, та немарљивост у испуњењу своје дужности трајати? — Или ваљада, да због те немарљивости, неколико душа главом плате? — Али немислите тако, јер ће доћи дан — када ћете, за та ваша недела одговарати.

У КАМЕНИЦИ 15. јуна. Кога сте се суседи Новосањани једва курталиса, тај нами у део допаде — а то је доктор, физикус шта ли је, али тек познати — шиљугући назови аристократа и велики уредник у своје послужје — Коларовић.

Помислите да се исти г. слабо труди да изврши дужности и то баш овде, де је најужније и због чега га управ општине плаћају, а то је каламбуре богиња; ово је већ у велико месец јуни — давно би требало, да је то чинио — али му ваљада његова угодност недопушта то учинити.

Ми питамо сада докле ће то тако бити — докле ће та самовоља, та немарљивост у испуњењу своје дужности трајати? — Или ваљада, да због те немарљивости, неколико душа главом плате? — Али немислите тако, јер ће доћи дан — када ћете, за та ваша недела одговарати.

У КАМЕНИЦИ 15. јуна. Кога сте се суседи Новосањани једва курталиса, тај нами у део допаде — а то је доктор, физикус шта ли је, али тек познати — шиљугући назови аристократа и велики уредник у своје послужје — Коларовић.

Помислите да се исти г. слабо труди да изврши дужности и то баш овде, де је најужније и због чега га управ општине плаћају, а то је каламбуре богиња; ово је већ у велико месец јуни — давно би требало, да је то чинио — али му ваљада његова угодност недопушта то учинити.

Ми питамо сада докле ће то тако бити — докле ће та самовоља, та немарљивост у испуњењу своје дужности трајати? — Или ваљада, да због те немарљивости, неколико душа главом плате? — Али немислите тако, јер ће доћи дан — када ћете, за та ваша недела одговарати.

У КАМЕНИЦИ 15. јуна. Кога сте се суседи Новосањани једва курталиса, тај нами у део допаде — а то је доктор, физикус шта ли је, али тек познати — шиљугући назови аристократа и велики уредник у своје послужје — Коларовић.

Помислите да се исти г. слабо труди да изврши дужности и то баш овде, де је најужније и због чега га управ општине плаћају, а то је каламбуре богиња; ово је већ у велико месец јуни — давно би требало, да је то чинио — али му ваљада његова угодност недопушта то учинити.

Ми питамо сада докле ће то тако бити — докле ће та самовоља, та немарљивост у испуњењу своје дужности трајати? — Или ваљада, да због те немарљивости, неколико душа главом плате? — Али немислите тако, јер ће доћи дан — када ћете, за та ваша недела одговарати.

У КАМЕНИЦИ 15. јуна. Кога сте се суседи Новосањани једва курталиса, тај нами у део допаде — а то је доктор, физикус шта ли је, али тек познати — шиљугући назови аристократа и велики уредник у своје послужје — Коларовић.

Помислите да се исти г. слабо труди да изврши дужности и то баш овде, де је најужније и због чега га управ општине плаћају, а то је каламбуре богиња; ово је већ у велико месец јуни — давно би требало, да је то чинио — али му ваљада његова угодност недопушта то учинити.

Ми питамо сада докле ће то тако бити — докле ће та самовоља, та немарљивост у испуњењу своје дужности трајати? — Или ваљада, да због те немарљивости, неколико душа главом плате? — Али немислите тако, јер ће доћи дан — када ћете, за та ваша недела одговарати.

У КАМЕНИЦИ 15. јуна. Кога сте се суседи Новосањани једва курталиса, тај нами у део допаде — а то је доктор, физикус шта ли је, али тек познати — шиљугући назови аристократа и велики уредник у своје послужје — Коларовић.

Уредник и издавач др. Свет. Милетић.

родне, што их је у своје говору наводио, све су по избор такове, којима се никакво поносити не можемо и које су излив несталица и развуданости, никако пак излив чистог непокривеног духа српског. За такове песме неби ваљало никад ни споменути, да су народне, а не још износити их као неки узор.

Публике на овој беседи није било много, а узрок је на просто тај, што је јака киша падала, и за време беседе су неколико пута ударили громови, у славу племените побуде, која је ову беседу створила.

КАРЛОВЦИ 16. јуна. На дневном реду беше у данашњој саборској седници извештај арх. Цветића и Б. Димитријевића нар. посланика, као изасланика сабора, у ствари извиђења стања ман. Крушедола.

Пошто се оверовио записник од прошле седнице саборске, и поднесци који су стигли сабору упуњени дотичним одборима — пређе се на дневни ред, на коме, као што рекосмо стоји извештај о Крушедолу и Даљу.

Др. Светозар Милетић после прочитања извештаја тога (у данашњем броју на другом месту доносимо цео тај извештај У.) с погледом на злоупотребе у администрацији добра манастира Крушедола поднесе са подужом мотивационом овом предлог:

сабор одлучује: „Противу настојатеља манастира крушедола г. Саве Павишевића има све надлежним путем дисциплинарна истрага повести, и исти неодложно од управе и руковања мон. крушедола под својом одговорности постара.

О резултату истраге да надлежна власт овом ил будућем сабору извештај поднесе.

Управа народни фондова има да се и међу тим за целосходну управу и руковања добара и имања мон. крушедола под својом одговорности постара.

Управа нар. фондова има повести истрагу о предаји манастира крушедола, односно мон. добара и имања г. Саве Павишевићу без инвентара, о истинитости мањка (дефицита) у лавском рачуну од 5740 ф. 60 н. на штету манастира а одбодно нар. фонда и овогодишњег мањка од 962 ф. 10 н. у мон. каси, и да дотичне кривце на одговор позове и накнаду потражи.

У погледу дисциплинарно-судске истраге сабор изриче очекивање да у дотичном асеорјуму неће учествовати конвистор. чланови, на којима је сумња кривце пренебрежења за могуће одговорности.

Др. Суботић, разложив у том питању своје гледиште, које је много блажије поднесе овај предлог: „да сабор из извесне истраге види, да има довољно повода и разлога, да се против г. арх. круш. формална дисциплинарна односно фискална истрага поведе и да му се без одлагања управа манастира из руку узме.

Тога ради да сабор очекујући сигурно, да ће административна дотична судска власт то одмах учинити, списе Њег. Преузв. г. администр. митр. и патриј. у ту сврху уступи с тим, да преузв. г. администр. о закључку конвисторије у погледу на гореречене мере донешеном што скорије а о успењу истраге у своје време сабор извести изволи.“

Предлог Милетићев подупираху посланици: др. Ст. Павловић, др. Ђ. Миросављевић, др. Манојловић, др. Л. Костић, др. Роговић, Сандић. За предлог др. Суботића говорили су: др. М. Полит, архим. Анђелић, прота Милутиновић.

При гласању усвојен је предлог др. Милетића са 38 гласова, против 22. 14 посланика нису били у седници, а 4 нису гласали. — Гласање се обавило поименце.

НОВИЈЕ. — Минастарски савет парижки одбацио је молбеницу принца Орлеанског, да се може из протонотва у отачину натраг повратити.

— Чувени публициста руски генерал Фађејев изненадно одушттен је из војне службе. — На крвавом разбојишту Солженинском обдржавана је ови дана сјајна успомена. Од стране Талијанског двора наздравно принц Хумберт трима војскама, које се пре 11 година на истим бојним пољанима бореше. Преко 40.000 људи учествоваху при истој светковини.

— За краљевског дворског рачуновођу изабран је Гајваго са 194 гласа. — Дебата о преустројству муниципија одпочеће идућег четвртка.

— Због изгреда приликом избора посланика на даљматински сабор, одправљена је поново војска у даљматинске отоке. — Загребачко справилште опет је отворено, али од 123 члана дођоше у седницу само 28 чланова. Услед тога седница је одгођена, и одбори упуњени да рад своја наставе.

Као што јављају, др. Врлић управиће на хрватског Дим-бана следећу интерпелацију: 1. Је ли истина, да је Мађар Михаљевић за загребачког архиепископа наименован? и ако је, 2. Какве је кораке предузела њег. преузвишеност, да тај незаконити чин владе осујети?

Добровољни прилози на пострадалиу браћу Бокеже. У Риваци приликом св. Бурђевске светковане 8 фвр. а. вр.

Трговина и обртност. Пешта 13 јуна. У след слабији вести из Париза, Лондона и Берлина, расположење куповању данас је још слабије било. Понуда сасвим слаба и доцније могло се тек по спуштеној од 10 нов. цени продавати. Цео обрт изнео једва неколико хиљада мерова. Тако исто и са осталом раном била је сасвим слаба продаја. Званично обележене цене ове су биле:

Шеница потијека: 200 цол. центи 86 фун. 5 ф. 75 н., 200 ц. ц. 86 и по фун., 200 ц. ц. 86 фун. и 600 ц. ц. 85¹/₂ фун. по 5 ф. 70 н., 400 ц. ц. 86 фун. 5 ф. 80 н. све на три месеца. Стољнобеоградска: 1000 ц. ц. 85 фун. 5 ф. 25 н., кукуруз пештански 500 ц. ц. 3 ф. 27 и по н. на каси. Зоб 800 ц. ц. 50 фун. тежине по 2 ф. 50 н. на каси.

ОГЛАСИ. Бр. 1031. ОБЈАВА.

Од стране грађанског суда овог овим се ставља до знања, да је овдашњи становник Глигорје Бурђијан 5. априла 1867. године преминуо, и после себе оставио кућу у Новом Саду под бр. 1916.

Позивају се дакле сви они, који право наслеђства на поменуто непокретност имају, да то своје право за 45. дана бројећи од трећег увршења ове објаве — суду овом писмено пријаве тим пре, што ће се у противном случају по истечању тога рока у смислу §. 580. гр. с. н. поступити и по томе посмртна на име досад суду овом познатог наследника преписати.

Суд сл. вр. вароши Новог Сада 17. маја 1870. Имре Балла с. р. Јован Радовановић с. р. подбележник. 202—2—3. варошки судца.

Бр. 93. 1870. ОБЈАВА.

Од стране грађанског суда овог овим се свакоме до знања ставља, да је овдашњи становник Павле Бајазит начинивши писмено расположење врху серије своје по гласу смртнице дне 10 септембра 1868. преминуо и да је после себе по гласу најавника 12 априла 1869 осим покућства још и једну кућу овде у Новом Саду бр. 2568 једно празно кућниште бр. и један виноград на Исајову оставио.

Позивају се дакле сви они, који право наслеђства, на пременутоу посмртину имају, да то своје право за 45 дана — од дана кад објави она трећи пут средством листа овог обнародована буде, рачунајући — суду овом писмено пријаве тим извесније, што ће се у противном случају по истечању тога рока по смислу §. 580 п. н. поступити и по томе речена посмртна на дотичне познате наследнике преписати дати.

Суд вароши Новог Сада 2 маја 1870. Имре Балла с. р. Јован Радовановић с. р. подбележник. 205—2—3 судца.

Бр. 1636. 1870. ЕДИКТ.

Од суда слоб. кр. вароши Новог Сада овим се до општег знања доставља, да је на захтевање Адолфа Хиршфелда и друг. стечај на цело имање овдашњег становника Самуела Хоровица расписан, и зато се позивају сви они, који мисле да какво право потраживања на исту масу имају, да то своје право 29, 30. и 31. августа 1870. суду овом писмено пријаве, јер се по истечању тога рока поднесене молбе уважити неће.

За привременог управитеља и заступника исте масе поставља се овдашњи адвокат г. др. М. Полит. У Новом Саду 15. јунија 1870. Имре Балла с. р. Јован Радовановић с. р. бележник. 202—2—3 варошки судца.

ОГЛАС. Др. КОН практични зубни лекар из Бече, бавиће се овде у гостионици „код царице Јелисавете“ бр. 18. још само 10 дана, које вољан може за то време посету учинити. 208—1—3.

ОГЛАС. Мењачке агенције, франко-унгарске банке у Пешти, заступник

К. С. БОКШАН У НОВОМ САДУ, продаје од речено банке издате промесе, рочне артије (Ratenbriefe) и друштвено срећкање (Gesellschafts-Spiele) од свију врста срећака (дзова), у свим комбинацијама, по најповољнијим условима. Продавница у главној улици бр. 802. у Новом Саду. 199—3—3

ГАЛАНТЕРИСКА ТРГОВИНА. ЈОВ. ПИЉЕ у Сомбору, потребује једног млађег помоћника и једног практиканта, кои воље имаду нека се на истог обрате. 191—5—5

МАНУФАКТУРКА, ИРИБЕРШКА ШПЕЦЕРАЈСКА И ГВОЈЂАРСКА ТРГОВИНА. ЛУКЕ ЕРВАЊАНИНА СИНА у Дубацу, потребује једног шегрта, Срби имају првенство. 201—3—10

Платониза штамарија у Новом Саду 1870.